

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

MADAT Hírlevél, 9. szám, 2009. szeptember 16.
(periodika)

Eredeti közlés/Original publication:

Direct Mail (kb. 1200 címre / to about 1200 addresses)

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.649

Dátum/Date: 2013. július/July 22.

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

(a szerzők) MADAT Hírlevél, 9. szám, 2009. szeptember 16., *AHU MATT*, 2013, **pp. 1–52. old.**, No. 000.000.649, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Az Afrikai Kutatási és Kiadási Program Elektronikus Archívumában

Kulcsszavak/Key words

magyarországi afrikai programok információi, beszámolók programokról, bemutatkozás: AROWOLO Bernadett, South African Heritage Day 2008, tanulmányok: Disszertációk: BÚR Gábor, TARRÓSY István, T. HORVÁTH Attila, SPEIDL Bianka, NAGY Vilmos, BALÁZS Judit: Egyetemi élet Egyiptomban, új Könyvek, FÜSSI NAGY Géza emlékek, information about African programs in Hungary, reporting programs, introduction: Bernadett AROWOLO, dissertations: Gábor BÚR, István TARRÓSY, Attila T. HORVÁTH, Bianka SPEIDL, Vilmos NAGY, Judit

BALÁZS: University life in Egypt, new books, FÜSSI NAGY Géza memories

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS, ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MADAT HÍRLEVÉL

Az újjáalakult

MAGYARORSZÁGI AFRIKA–DÉL-AFRIKA TÁRSASÁG
tagjainak figyelmébe!

összeállítja: Biernaczky Szilárd, Búr Gábor, T. Horváth Attila, Világi Dávid és
György Zsombor

elektronikus levelezés: info@munduspress.hu, burgabor@t-online.hu,
afurika@freemail.hu, dudi55@freemail.hu, gyorgy.zsombor@mno.hu

A MADAT Hírlevél jelenleg mintegy 1200 e-mail címre jut el.

1. szám: Budapest, 2008. május 19.
2. szám: Budapest, 2008. május 26–28.
3. szám: Budapest, 2008. június 1. (pótértésítés)
4. szám: Budapest, 2008. június 16.
5. szám: Budapest, 2008. július 2.
6. szám: Budapest, 2008. július 4.
7. szám: Budapest, 2008. július 28.
8. szám: Budapest, 2008. augusztus 16.
- 9. szám: Budapest, 2009. szeptember 16.**

(az előző számokat kérésre megküldjük)

FELHÍVÁS ÉS MEGJEGYZÉS

- *Várjuk tagjaink továbbítandó értesítéseit, üzeneteit, információit.*
 - *Késedelmesen érkezett információkat csak késedelmesen tudunk továbbítani*
-

TÁJÉKOZTATÁS

= A MADAT Hírlevél felfejlesztésére, illetve a MADAT HONLAP előkészítésére szerkesztő bizottság alakult. BIERNACZKY Szilárdhoz és BÚR Gáborhoz a következő tagok csatlakoztak:

- T. HORVÁTH Attila Afrika-kutató, szuahéli lista, a MADAT szervező titkára
- VILÁGI Dávid negyedéves történész egyetemi hallgató (ELTE BTK)
- GYÖRGY Zsombor Afrika-szakértő, újságíró (Magyar Nemzet)

= A Hírlevél további gazdagításának és a leendő társasági honlap elkészítésének, illetve gondozásának ellátásához további tagtársaink csatlakoztak:

- DOMBOVÁRI Ádám PhD hallgató (ELTE BTK)
- KÁRMÁN Marianna PhD hallgató (Pázmány Egyetem)
- MÉSZÁROS Zsolt egyetemi hallgató (ELTE BTK)
- TÓTH Norbert (MTA Etnikai és Nemzeti Kisebbségkutató Intézet)

További tagjaink, levelezőpartnereink aktivizálódására számítunk.

= Tájékoztatjuk továbbá a MADAT tagságát és levelezőpartnereinket, hogy a Társaság 2007 májusában 5 évre megválasztott elnöksége (utóbb az elnökség még három tagot kooptált a maga soraiba) a következő kollégákat foglalja magába:

tiszteletbeli elnökök:

Beck Tamás v. külkereskedelmi miniszter, c. főiskolai tanár,

Csöti György villamosmérnök, v. országgyűlési képviselő, médiaszereplő,

Pócs Tamás akadémikus, emeritus egyetemi professzor,

elnök: Biernaczky Szilárd PhD., ny. egy. docens, könyvkiadó

társelnök: Balázs Judit egy. tanár (immár kairói vendégprofesszorságából hazatért)

főtitkár: Búr Gábor, habilitált doktor, egy. docens, ELTE BTK Történeti Intézet

szervező titkár: T. Horváth Attila PhD, könyvtáros

elnökség tagjai:

Diósi András vízügyi mérnök, Környezetvédelmi Min.,

Gergely András v. nagykövet, egy. tanár, ELTE BTK Történeti Intézet,

Kanizsay Endre c. egy. tanár, nemzetközi agrárszakértő, SZIE Trópusi Tanszék,

Morenth Péter Afrika-kutató, Lesotho tb. konzulja,

Oláh Lajos helyettes államtitkár, Környezetvédelmi Min.,

Suha György PhD, Afrika-kutató, nagykövet, Gambia képviselője (UNIDO),

Szabó Loránd egy. adjunktus, PTE BTK Újkortörténeti Tanszék,

Szedlacskó Zoltán közgazdász, nemzetközi gazdasági szakértő,

Tarrósy István PhD., PTE Politikai Tanulmányok Tanszék,

Vojnits András ny. zoológus kutató, tanár.

= A MADAT elsődleges céljának az afrikai földrész mélyebb és sokoldalú megismerését, és ennek jegyében a hazai afrikanista szakmai műhelyek együttműködését, koordinálását szeretné elősegíteni, nem feledkezve meg természetesen a minden oldalú fejlődés húzó ágazatáról, a gazdaságról sem. Ennek jegyében várja tagjai sorába az érdeklődőket.

A belépési nyilatkozatot kérésre postán megküldjük, és postán kérjük visszaküldeni.

= Kérjük a MADAT tisztelt tagjait, hogy a 2008. évi elmaradt és 2009. évi tagdíjukat (rendes tagoknak: évi: 2500.- Ft., diákoknak: évi 800.- Ft.) szíveskedjenek átutalni a folyószámlánkra (K&H Zrt. 10400872–00021679–00000007).

A Társaság – különös tekintettel jelenlegi anyagi helyzetére (eddig költségeit a Mundus Kiadó fedezte) – minden túlfizetést, adományt szívesen fogad!

FELHÍVÁS

Kit érdekel ma Afrika Magyarországon?

Ha van barátaid vagy kollégáid között olyan, akit valamilyen oknál fogva, valamilyen szempontból érdekel az afrikai kontinens, szeretne bekapcsolódni a hazai Afrika-szervezetek életébe, küldd el nekünk a címét, telefonszámát és az e-mail címét, és mi megküldjük a számára a MADAT Hírlevél számait, amely mindenről értesít!

Hirdetési lehetőségek

1. A MADAT Hírlevélben lehetőség nyílik hirdetéseket elhelyezni az alábbi feltételek mellett:

= a hirdető tudomásul veszi, hogy a Hírlevelet jelenleg már több mint 1000 címre küldjük ki, de a címlistánk napról napra nő,

= a címlistán szereplők egyképpen Afrika iránt érdeklődő személyek: kétharmad részben szakemberek vagy nonprofit szervezetek aktív közreműködői, egyetemi oktatók, kutatók, a gazdasági élet szereplői, egyharmad részben egyetemisták vagy PhD. hallgatók,

= a Hírlevél periodika, vagyis rendszertelenül jelenik meg, bár az eddigi gyakorlat szerint havonta többször is kiküldésre kerül,

= A hirdetéseket megismételve (akár többször ismételve) is módunkban áll megjelentetni,

= lehetőség van egyszerű gépelt szövegű, de megszerkesztett, grafikus, sőt színes elemekkel ellátott hirdetéseket is továbbítani (utóbbiakat célszerű pdf-ben megküldeni a számunkra),

= a hirdetések elhelyezéséért cserében szerény költségtérítésre tartunk igényt: A/4 oldalnyi hirdetés elhelyezéséért (minden megkezdett oldalért) az alábbi összeget kérjük

= 8000.- Ft. + 20 % ÁFA (non-profit szervezetek számára, külön kérésre, kedvezményt biztosítunk)

KÖNYVEK

FELHÍVÁS A MAGYARORSZÁGI AFRIKA-ÉRDEKELT SZERVEZETEK IRÁNYÍTÓIHOZ

- oktatási, tudományos és kulturális centrumok
- vállalkozások

- politikai–diplomáciai, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat fejlesztő állami és más intézmények
- oktatási–tudományos és kulturális kapcsolatokat fejlesztő intézmények
- karitatív és baráti társaságok, egyesületek, alapítványok

Tisztelt leendő Partnerünk!

Az ELTE BTK Új- és Jelenkori Tanszéke mellett működő *Afrikai Kutatási és Kiadási Program* a Magyarországi Afrika–Dél-Afrika Társasággal, illetve a *Mundus Magyar Egyetemi Kiadóval* együttműködve a következő rangos és szép kiállítású (illusztrált) afrikai témájú kiadványokat tervezi megjelentetni részben még az idei évben, részben a jövő év elején az Oktatási és Kulturális Minisztérium anyagi segítségével:

HAGYOMÁNYOS KULTÚRÁK A MODERN AFRIKÁBAN – sorozat
(3–8. kötet)

1. FÜSSI NAGY Géza: *Etnokulturális folyamatok Kelet-Afrikában* (össze-
gyűjtött tanulmányok, posztumusz kiadvány), kb. 340 old. (800 példány) (3)
2. BÚR Gábor: *Afrika-történeti tanulmányok*, kb. 300 old. (800 példány) (4)
3. BIERNACZKY Szilárd: *Az afrikai népek szájhagyományai*. Adalékok az
Európán kívüli kultúrák szóművészetének vizsgálatához, kb. 580 old. (800 pél-
dány) (5)
4. VOIGT Vilmos: *Today's African Folklore – as seen from Hungary* (col-
lected studies, angol nyelven), kb. 180 old. (600 példány) (6)
5. *Afrikakutatás 2005–2007*. A budapesti Afrikai Kutatási és Kiadási Prog-
ram évkönyve, kb. 650–700 old. (1000 példány) (7)
6. DORNBACH Mária: *Obi, a gőgös kókuszdió*, Kubai joruba mítoszok és
mesék (800 példány) (8)

A megjelenő kötetek részben oktatási célokat szolgálnak majd, másik ré-
szük könyvárusi forgalomba kerül, de jelentős mennyiségben jut el elképze-
léseink szerint hazai döntéshozók, a sokoldalú afrikai–magyar kapcsolatok-
ban érdekelt hazai és külföldi szakértők, illetve vállalkozók kezébe is.

E kötetekben széleskörű lehetőséget adunk arra, hogy az afrikai/afrika-
nisztikai vonatkozású oktatás, tudomány, kultúra, gazdasági-kereskedelmi és
más kapcsolatok területén tevékenykedő, illetve karitatív feladatokat ellátó
magyarországi szervezetek, vállalatok, hivatalok PR-anyagokat helyezzenek
el szerény díjazás fejében. Mégpedig a kölcsönös megismerés, megismerte-
tés (részben külföldi partnerek tájékoztatása) céljából.

Különösképpen az *Afrikakutatás 2005–2007* évkönyvre hívjuk fel a figyelmet, amelyben programunk a PR-anyagokkal egy időben egy magyarországi afrikai adattárat, afféle kikicsodát/mimicsodát kíván közreadni.

Tájékoztatjuk az érdeklődőket, hogy a PR-anyagoknak a felsorolt kötetekben való elhelyezése a következő költségvonzattal jár (valamennyi kiadvány B/5 formátumban jelenik meg, csak egész oldalas közleményt tudunk hirdetés céljára elfogadni):

PR-anyag elhelyezése

A) az 5. kötetben

egy oldal terjedelm:
fekete-fehér: 40 000.- Ft. + ÁFA
színes: 80 000.- Ft. + ÁFA
minden további oldal:
fekete-fehér: 30 000.- Ft. + ÁFA
színes: 60 000.- Ft. + ÁFA

B) az 1–4. és 6. kötet bármelyikében

egy oldal terjedelm:
fekete-fehér: 30 000.- Ft. + ÁFA
színes: 70 000.- Ft. + ÁFA
minden további oldal:
fekete-fehér: 25 000.- Ft. + ÁFA
színes: 55 000.- Ft. + ÁFA

C) a 4. kötetben (angol nyelvű kiadvány!)

(a PR-anyagok szövegének fordítását szükség esetén külön díjazásért vállaljuk)

egy oldal terjedelm:
fekete-fehér: 30 000.- Ft. + ÁFA
színes: 70 000.- Ft. + ÁFA
minden további oldal:
fekete-fehér: 25 000.- Ft. + ÁFA
színes: 55 000.- Ft. + ÁFA

D) Speciális kedvezményes ajánlat: az 1–3. és 5–6. kötetben, összesen tehát öt felületen

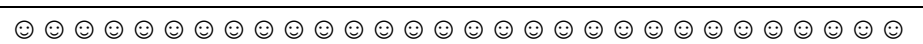
egy oldal terjedelm:
fekete-fehér: 125 000.- Ft. + ÁFA
színes: 250 000.- Ft. + ÁFA
minden további oldal:
fekete-fehér: 100 000.- Ft. + ÁFA
színes: 200 000.- Ft. + ÁFA

A kötetek országszerte kapható lesznek a könyvesboltokban (terjesztői partnereink többek között: Libri Könyvkereskedelmi Kft., Lira Könyv Zrt., Alexandra/Pécsi Direkt Kft., Könyvtárellátó Nonprofit Kft., Pult/Anima Kft., Ababook Kft., Scythia Kft., Saxum Bt. stb.)

CIVIL SZERVEZETEKNEK KÜLÖN KÉRÉSRE TOVÁBB KEDVEZMÉNYEKET BIZTOSÍTUNK.

Tájékoztatjuk leendő hirdetőinket, hogy a PR-anyagok elhelyezésével kapcsolatos szervezési-pénzügyi feladatokat a MADAT titkársága, illetve a MUNDUS Kiadó látja el. Továbbá arról is, hogy megrendelésük esetén szerződést küldünk minden leendő partnerünk számára. Már is jelezzük, hogy a szerződés szerint kölcsönösen elfogadott díjakat az egyes kötetek nyomdába adásakor számlázzuk le (megjelenés a nyomdába adást követően 4–6 héttel).

További tájékoztatás: Biernaczky Szilárd, B. Wallner Erika, Krizsa Márta, tel.: 303–5091, fax: 333–5378, e-mail: info@munduspress.hu

A SZERKESZTŐ ELŐSZAVA

Tisztelt Kollégák, Barátaim!

Az elmúlt több mint egy év személy szerint számomra igen sok nehézséget hozott, másrészt a *Hagyományos Kultúrák a Modern Afrikában* könyvsorozat következő 6 kötetének előkészítése igen sok időt rabolt el. Így a *MADAT Hírlevél* folyamatosságának biztosítását fel kellett mondanom, most azonban újult erővel igyekszünk bepótolni az elmaradottakat. Elektronikus hírlevélünk ezúttal szinte folyóirattá duzzadt. Az információk mellé egy sor dolgozat, tanulmány, kisebb írás, mit több (kor)dokumentum is felsorakozott. Remélem, mindenki érdeklődéssel fogadja majd annak a nyilvánvaló jeleit, hogy a hazai afrikánisztika megerősödése (válság ide, válság oda) mindeddig töretlen.

b. sz. (2009.09.11)

TARTALOM

A szerkesztő előszava

TÁJÉKOZTATÁS LEZAJLOTT PROGRAMOKRÓL, RENDEZVÉNYEKRŐL, ESEMÉNYEKRŐL

- Második Afrika Klub (2008. április)
- The African Multicultural Festival (2008. augusztus 23.)
- Namíbiai küldöttség az OKM-ben (2008. szeptember 23.)
- Kína Afrikában: ellenség vagy barát (2008. október 22)
- Vadász-gyűjtőgetők között Kelet-Afrikában (2008. október 22.)
- Afrika Üzleti Nap (2008. december 5.)
- Afrika Tanulmányok-Délután (2009. április 15.)
- Az első és második globalizáció között (2009. május 12.)
- Gambia – Afrikai történelem egy folyó völgyében (2009. június 6.)
- Afrika Nap Törökbálinton (2009. június 14)
- A Magyar ENSZ-diplomácia rendkívüli sikere (2009. augusztus 8–12.)
- Előzetes
- Tájékoztatás

ÉRTESÍTÉSEK PROGRAMOKRÓL, RENDEZVÉNYEKRŐL, BEMUTATKOZÁSOK

- Bemutakozás (AROWOLO Bernadett)
- South African Heritage Day 2009

(TANULMÁNYOK, KISEBB ÍRÁSOK

MAYER Lajos: Szomália. Volt egy ország... (2009)

F. DÁRDAI Ágnes – MÉSZÁROSNÉ CSÁSZÁR Zsuzsanna: Afrika-kép a magyar történelem és földrajz tankönyvekben (2005)

BIERNACZKY Szilárd: Szájhagyományok és történelem. Utak az afrikai kultúra megértése felé) (2007)

Áttettük a következő számba a tanulmányok-rovatot, mivel olyan nagy memória-terjedelmű (a színes képek miatt), hogy a 8000 címre való kiküldésük nehézségbe ütközött volna (A szerk.)

DISSZERTÁCIÓK, SZAKDOLGOZATOK, ÉVFOLYAMDOLGOZATOK

- Búr Gábor habilitált doktor (2008. október 21.: *Nemzeti eszmék és folyamatok Afrikában*)
- Tarrósy István PhD (2009. június 26.: *Modern Tanzánia – Államfejlődés, regionális kapcsolatok és a fejlődés lehetséges útja a globális nemzetközi rendszerben*)
- T. Horváth Attila PhD. (2009. június 30.: *A wangwanák: egy kereskedőcsoport története*)
- Speidl Bianka szakdolgozata *Nuruddin Farahról* (2004)
- Nagy Vilmos szakdolgozata (2009. június: *A Dél-Afrikai Köztársaság regényirodalma*)

- Marton Anikó programzáró dolgozata (2007:)
- Világi Dávid készülő szakdolgozata (2008–2009: *A dél-afrikai zulusok a 19. században*)

TEREPEN

- Balázs Judit: Egyetemi élet Egyiptomban

ÚJ(ABB) KÖNYVEK, ÚJ(ABB) PUBLIKÁCIÓK, ÚJ(ABB) SZAKMAI HANGZÓ ANYAGOK

- Die Matengo in Südwest-Tansania (Kecskési Mária, 2007)
- The History of Bydini and Kaabu 2007 (Sebestyén Éva és Szombathy Zoltán)
- Két könyv Magyar Lászlóról (Sebestyén Éva, 2008)
- Zarándok úton Sefárba 2007 (Várady Judit)
- Nommo bárkája, a róka és a gabonaszemek (A. Gergely András ismertetése Guman István könyvéről, 2006)
- Kongó (Huber Péter fotóalbuma, 2006)
- Afrika Ma – Tradíció, átalakulás, fejlődés (szerk.: Csizmadia Sándor és Tarrósy István) (értesítés egy előkészületben lévő tanulmánykötetről, 2009–2010)

DOSSZIÉ

Füssi Nagy Géza-relikviák

- Képeslap Dar es Salaamból (1987.03.17.)
- Levél Dar es Salaamból (1987.03.23.)
- Etnikai viszonyok Kelet-Afrikában és Liongo Fumo folklóralakja (ford. Búr Gábor)

TÁJÉKOZTATÁS LEZAJLOTT PROGRAMOKRÓL, RENDEZVÉNYEK- RŐL, ESEMÉNYEKRŐL

MÁSODIK AFRIKA KLUB – 2008. ÁPRILIS

Az Afrika Klub második ülését április 4-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem piliscsabai campusán tartotta, melyen érdeklődő pázmányos diákok is megjelentek. A rendezvény keretében három irodalmi jellegű előadást hallhattunk Biernaczky Szilárdtól, Somló Ágnestől és jómagamtól. Az előadások az afrikai irodalomtörténetírás főbb kérdéseit és az afrikai irodalmak recepciójának problémáit vázolták fel elénk. Az összejövétel alkalmával egy

szomorú eseményről is megemlékeztünk: Füssi Nagy Géza haláláról. A Tanár úr életpályája mindannyiunk számára példaértékű marad.
(Kármán Marianna)

THE AFRICAN MULTICULTURAL FESTIVAL ORGANIZATION COMMITTEE

(2008. augusztus 23.)

The African Multicultural Festival Organization Committee has the Pleasure to invite you and your Family to the Festival Celebration in Budapest.

Invitation to the African Multicultural Festival / Meghívó az Afrikai Multikulturális Fesztiválra

On the Occasion of Second Anniversary of the Ethiopian Millennium Celebration / Az Etióp Millenniumi Ünnepe második évfordulója alkalmából

In Collaboration with European Year of Intercultural Dialogue 2008 / A 2008-as Európai kultúrák közötti párbeszéd program keretében

Cím (Address): 1074 Budapest, Dohány u. 76.

Dátum (Date): August 23, 2008 (Saturday)

Időpont (Time): 14:00–20:00

Program (Programme)

14:00–14:10: Arrival

14:15–14:20: Welcome speech by Mr. Gibril Deen Mahatma Gandhi Human Rights Organization President

14:25–14:35: Afrosankofa from Ghana (Afrosankofa Ghánából)

14:40–14:50: African Melody from Nigeria (Afrikai Zene Nigériából)

14:55–15:05: Afrokubana (Afrokubána)

15:10–15:20: Africa Disco DjKoya from Senegal (Afrikai Disco DjKoya Szenegálból)

15:25–15:35: Africa Disco DjKoya from Senegal (Afrikai Disco DjKoya Szenegálból)

Lectures, Presentations and Award Giving (Előadások és díjátadások)

15:40–15:50: Dr. Göncz Kinga, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Hungary

15:55–16:05: Dr. Horváth Péter: Mahatma Gandhi Human Rights Organization lawyer

16:10–16:20: H. E. Kapolyi László: Member of the Hungarian parliament

16:25–16:35: H. E. Kolompár Orbán: National Gypsy Authority President, Member of Parliament

16:40–16:50: H. E. Novák Ernő: NOVA-INVEST Company managing Director

16:25–16:35: Dr. Tadesse Eyassu: Hungarian–Ethiopian Friendship Community, President

Buffet is provided by Dr. Mamo Grum, Addis Lalibela Company managing Director

The African Multicultural Festival Organizing Committee

H. E. Mr. Gibril Deen

Mahatma Gandhi Human Right Organization President

H.E. Dr. Mamo Grum

Addis Lalibela Company, Managing Director

H. E. Dr. Tadesse Eyassu

Hungarian–Ethiopia Friendship Community President

0670/7035–387

tadesse.eyassu@uni-corvinus.hu

NAMÍBIAI KÜLDÖTTSÉG AZ OKM-BEN

(2008. szeptember 23)

Múlt év második felében Magyarországra érkezett a Namíbiai Köztársaság oktatási minisztériumának a küldöttsége. Az OKM-ben egy viszonylag széleskörű tanácskozással került sor, ahol az afrikai ország 5 tagú küldöttsége magyar egyetemek képviselőivel találkozott. Itt elsősorban a műszaki, orvostudományi vagy az informatikai témakörök kerültek előtérbe. Mindemelllett az ELTE képviselőjében megjelent pl. Böddi Béla (TTK Növény-szervezet-tani Tanszék) vagy Farkas János (TTK Állatszervezettani és Ökológiai Tan-szék). Sőt, e kis beszámoló írója, Biernaczky Szilárd tématerületére (Oral History Reseach) is felfigyeltek az afrikai kollégák. Bár a megbeszélés igen pozitív szellemben zajlott, és a minisztérium megbeszélést vezető főosztály-vezetője szájából az hangzott el, hogy a kapcsolattartás minisztériumi szint-en zajlik majd, utóbb kiderült, hogy államközi szerződés, még inkább munkaterv aláírására pénz híján aligha kerülhet sor. Mindemelllett Nagy Cintiától, az OKM külügy osztálya Afrika-referensétől kaptunk egy hasznos körlevelet, amelyben megadta a namíbiai kollégák elérhetőségét, szabad kapcsolatteremtés lehetőségét nyújtva. Itt közöljük:

= Ms. Tuli-Mevava NGHIYOONANYE

tnghiyoonye@mec.gov.na

Director of Planing and Development – Ministry of Education

= Ms. Asnath KAPERU

Senior Education Officer – Ministry of Education

akaperu@mec.gov.na

= Mr. Edward RHEIS

Deputy Director and Coordinator – Ministry of Education

erheis@mec.gov.na

= Mr. Kenneth MATENGU
University of Namibia
kmatengu@unam.na
Mrs. Laimi SCHIKWAMBI
Second Secretary – Embassy of Namibia in Vienna
nam.emb.schikwambi@speed.at

Megjegyezzük, hogy az OKM Kulturális és Oktatási Szakdiplomáciai Főosztálya tervezett egy afrikai magyar oktatási–kulturális kapcsolatokat elősegítő szűk körű konferenciát is, ami sajnos nem valósult meg. (A szerk.)

KÍNA AFRIKÁBAN: ELLENSÉG VAGY BARÁT?

Geopolitikai Tanács Afrika Kutatási Központ
(2008. október 22.)

A Geopolitikai Tanács Afrika Kutatási Központja **workshop**-ot rendez 2008. október 22-én, szerdán, délelőtt 10 órai kezdettel

KÍNA AFRIKÁBAN: ELLENSÉG VAGY BARÁT?

címmel, a Magyar Külügyi Intézetben (1016 Budapest, Bérc utca 13–15.)

Bevezetőt mond

Dr. Búr Gábor, egyetemi docens (ELTE)

Vitaindító előadás:

Sino-afrikai kapcsolatok a világpolitika rendszerében

Tarrósy István, Ph. D. aspiráns

PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola, az Afrika Tanulmányok folyóirat alapító-szerkesztője

Korreferátumok:

Társadalmi háttérkép Kína afrikai terjeszkedéséhez

Rónaháti Cecília, orientalista, doktori hallgató

ELTE Új- és Jelenkori Egyetemes Történet Tanszék

Tüske a köröm alatt: tajvani jelenlét Afrikában

Dr. Suha György

Gambiai Köztársaság Állandó Képviselője az ENSZ és a nemzetközi szervezetek mellett, Bécs

Támogatók:

- Multi Marketing Group
- Magyar Köztársaságban Akkreditált Tiszteletbeli Konzuli Testület Afrika Tagozata

Az előadások nyelve a magyar, tolmácsolást nem biztosítunk. Tekintettel a korlátozott befogadóképességre részvételi jelentkezéseket a regisztráció sorrendjében fogadunk el.

Az előzetes regisztráció kötelező, határideje október 20. 12.00 h.

Regisztráció: tel.: **06-1/315-2320**, email: **secretary@cgeopol.hu**

A részvétel ingyenes.

Megjegyzés: a konferencia jelentős érdeklődői kört vonzott, igen élénknek, sokoldalúan informatívnak és szemnyitogatónak minősült. Valamennyi kollégának csak gratulálhatunk különleges tájékozottsága okán. E sajátosan nem média-jellegű megjegyzést azért kellett ideírunk, mivel ez volt a résztvevők osztatlan véleménye! (A Szerk.)

VADÁSZ-GYŰJTŐGETŐK KÖZÖTT KELET-AFRIKÁBAN (2008. október 22.)

A hagyományos afrikanisztikai szakirodalomban járatos szakemberek vagy érdeklődők fejében, ha vadász-gyűjtőgetők (ún. primitívek vagy másként kőkorszaki ember-közösségek) esik szó, elsősorban az egyenlítői vidékeken elszórtan élő ún. pigmeusokra gondol (minden csoportnak van jól megkülönböztető saját neve (efé, akoa, tua stb.). Éppen ezért különös figyelmet kelt(ett) kiváló, ifjú kulturális antropológus kollégánk előadása:

Lerner Balázs

Vadász-gyűjtőgetők között Kelet-Afrikában (A tanzániai hadzák) vetített képes előadás (a Magyar Földrajzi Társaság Expedíciós Szakosztályának nyílt ülése a Makadám-Klubban)

F e l h í v á s

Ezúton értesítjük kedves kollégánkat, Lerner Balászt, hogy a MADAT Hírlevél következő számai egyikében szívesen közzétennénk tőle egy néhány lapos összefoglalót előadásáról, amelyhez esetleg néhány színes képet is örömmel elfogadnánk.

Várva jelentkezését barátsággal üdvözlí: A Szerk.

AFRIKA ÜZLETI NAP

(2008. december 5.)

A MADAT elnökségének kérésére és tanácsára az elmúlt év végén egy nagy sikerű afrikai gazdasági konferenciát szervezett A JOINT VENTURE SZÖVETSÉG, együtt működve természetesen a MADAT mellett az *Afrikai-Magyar Egyesület*tel is, amelynek helyszíne a Kempinski Hotel Corvinus volt az Erzsébet téren, és amelyen mintegy 150-en vettek részt. A konferencia fölött fővédnökséget a külügyminiszter vállalt, a rendezvény főelőadója Dr. Kanden K. Yumkella, az UNIDO főigazgatója volt, akinek az előadása egyébként rendkívüli sikert aratott, és mivel éppen újraválasztása előtt állt, a közönség egyhangúan kifejezte azon „óhaját”, hogy Yumkella urat erősítsék meg továbbra is pozíciójában.

A jeles eseményről a Külügyminisztérium egy szép színes beszámolót helyezett el a honlapján, amely máig is megtekinthető az Interneten.

Következő számunkban közöljük a konferencia részletes programját, és igyekszünk (egyszerűbb formára átalakítva) a külügyesek beszámolóját is közzétenni. (A szerk.)

AFRIKA TANULMÁNYOK-DÉLUTÁN

(2009. április 15.)

A folyóirat *Vallások Afrikában, afrikai hiedelmek* c. évkezdő számának bemutatása

A Ráday Könyvesházban (Ráday utca) megtartott AFRIKA NAP

Programja:

16.00–20.00: Az Afrika Tanulmányok 2009-es első számának bemutatása

Kerekasztal-beszélgetés, meghívott előadók: Búr Gábor, Tarrósy István, Mihálfy Balázs, Wilhelm Zoltán

Az előadások után: tanzániai teakészítés, nigériai ékszerkiállítás, Bernadett Arowolo grafikus művész kiállítása (afrikai grafikák) Dzsembori afrikai dobokkal.

AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK GLOBALIZÁCIÓ KÖZÖTT

(2009. május 12.)

Az ELTE-n, amint minden más egyetemen is, az elmúlt években (többnyire afféle öntevékeny formában, de az adott intézmény által legalizáltan) működő oktatási programok sorra megszűntek, az új amerikai típusú kredites rendszer „áldásos” következményeként.

Erre a sorsra jutott a Rákóczi István (egy. docens, ELTE BTK Portugál Tan-szék) megálmodta és irányította Európai Expanzió Oktatási Program is, amelynek tanév- és egyúttal programzáró konferenciájára ez év májusban 12-én került sor. A programban az egyetlen afrikai témájú előadás: Biernaczky Szilárd: *A zulu és kosza imbongi/iimbongi (bárd) tegnap és ma.* (A Szerk.)

GAMBIA – AFRIKAI TÖRTÉNELEM EGY FOLYÓ VÖLGYÉBEN (2009. június 6.)

Az *Afrika Tanulmányok* Szerkesztősége és az Ad Librum Kiadó ismét a Rá-day utcába, a Ráday Könyvesboltba hívta az érdeklődőket az Ünnepi Könyv-hét alkalmából (2009. június 6-án délutánra). A találkozó programja: Dawla Faal – Suha György: *Gambia – afrikai történelem egy folyó völgyében* c. kö-tet bemutatása, amelyen a szerzőtárs Suha György tartott tájékoztatót és de-dikált, majd szakmai konzultációra került sor. A kötetről az *Afrika Tanulmá-nyok* 2008, II. évf., 2. számában, 78–79. old. olvasható A. Gergely András ismertetője.

AFRIKA NAP TÖRÖKBÁLINTON

Dátum: 2009. 06. 14.

16 órától Bongo Man Afrika Show (interaktív zenés táncműsor), viselet-be-mutató, a Miss Afro győzteseinek divatbemutatója, kiállítás (afrikai szobrok, képek, fotók, maszkok), hangszerbemutató, beszélgetés önkéntesekkel, elő-adások, filmvetítés, tudáspróba, drámafoglalkozás gyermekeknek, afrikai kézműves-foglalkozás, Afrika All Star fociválogatott bemutatója, afrikai ál-latbemutató pavilon (varánusz, kígyó, béka, rovar), teknősfuttatás, hajfonás, testfestés, tea-, kávé- és gasztronómiai kóstolók, kirakodóvásár. Belépőjegy: 500 Ft Munkácsy Mihály Művelődési Ház, Törökbálint, Munkácsy M. u. 83.

Információk:

2009. június 14., vasárnap, 16.00

16.00 Megnyitó

16.10 Élménybeszámoló beszélgetések

16.30 Afro Breaks – dob-show

16.45 Malagasy Band (madagaszkári zene)

17.30 Miss Afro szépségverseny győzteseinek divatbemutatója

18.00 Bongo Man Afrika Show

15.00 – 19.00 Kísérőrendezvények:
filmvetítés, kiállítás (afrikai szobrok, képek, fotók, maszkok)
dobtanítás, tolerancia játék (emberalak kifestése, felöltöztetése)
ismerd meg Afrikát! – plakátkészítés (gyerekeknek)
tudáspróba – Afrika kvíz (felnőtteknek és gyerekeknek)
kézműves-foglalkozás, állatbemutató pavilon (varánusz, kígyó, békák, rovar),
teknősfuttatás, hajfonás, testfestés, tea-, kávé- és gasztronómiai kóstolók,
kirakodóvásár, rovarévés
(internetről)

A MAGYAR ENSZ-DIPLOMÁCIA RENDKÍVÜLI SIKERE

a Magyar ENSZ Társaság értesített bennünket a következőkről (2009. szeptember elsején):

Magyar alelnököt választott a WFUNA közgyűlése

2009. augusztus 8–12. között tartotta 39. (három évenként sorra kerülő) közgyűlését az ENSZ Társaságok Világszövetsége (WFUNA) Szöulban, amelyen beszédet mondott többek között Ban Ki Mun ENSZ-főtitkár, Dr. Han Seung-soo koreai miniszterelnök, Dr. Hans Blix, a WFUNA leköszönő elnöke és Kim Seung Youn, a Koreai ENSZ Társaság elnöke, aki egyúttal a Hanhwa Group elnöke is.

A közgyűlés nyilatkozatot (*Az ENSZ programja a mi programunk is*) és határozatokat fogadott el, amelyek a WFUNA honlapján hamarosan elérhetőek lesznek (www.wfuna.org).

A közgyűlés megválasztotta a WFUNA új tisztségviselőit. Elnök: Park Soo Gil (Korea), főtitkár: Bonian Golmohammadi (Svédország), a végrehajtó bizottság elnöke: Kathryn White (Kanada).

Dr. Gömbös Ervint, a Magyar ENSZ Társaság főtitkárát alelnökké választották.

Nevezett kollégánk hosszú, hosszú évek óta tevékenykedik sikerrel a hazai ENSZ-mozgalomban, úgy gondoljuk tehát, méltán koronázta munkálkodását nemzetközi siker. Megválasztása alkalmából a MADAT elnöke a következő levelet küldte a számára:

GÖMBÖS Ervin Dr.

főtitkár

Magyarországi ENSZ-Szervezetek Szövetsége

a WFUNA alelnöke

menszt@menszt.hu

Érd (Budapest), 2009. szeptember 5.

Kedves Alelnök Úr!

Megválasztásodhoz melegen gratulálok. Remélem, a jelenlegi kettős pozíció nem terhel meg túlságosan, és továbbra is marad időd minden értékes tevékenységedet folytatni.

Barátsággal köszönt

Biernaczky Szilárd PhD.

a Magyarországi Afrika – Dél-Afrika Társaság elnöke

ELŐZETES

Következő számunkban adunk összefoglalót, és tesszük közzé a az események pontosan adatolt krónikáját a következő témákat, rendezvényeket illetően:

= az **Afrikai-Magyar Egyesület** sokrétű tevékenysége – többek között: Szerencs Summit 2008 és 2009, Torday-Expedíció, Afrimázs filmklub vetítései (kérjük ehhez az Egyesület vezetősége, illetve Szilasi Ildikó koordinátor hatátságos segítségét)

= A Magyar Írószövetség székházában megrendezett **Afrika hangjai** előadássorozatról (kérjük ehhez a programot szervező Kármán Marianna hatátságos segítségét)

= **Fotók** Fazekas Ferentől, a Dél-Afrikai Magyar Klub koordinátorától:

o Takalani Netshitenzhe asszony, a Dél-Afrikai Köztársaság új nagykövete megkoszorúzta az Anzac Ceremony-Solymár Katonai Temetőben a második világháború során hősi halált halt dél-afrikai katonák sírját,

o Takalani Netshitenzhe asszony, a Dél-Afrikai Köztársaság új nagykövete előadását tartja országa nemzeti ünnepén.

= **Magyar László Emlékkülés** az MTA Könyvtára rendezésében

= A **Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány (DemNet Hungary) konferenciája** 2008. november 19-én (A Visegrádi Négyek Etiópiában, illetve: Szegénységcsökkentés Afrikában – a Millenniumi Fejlesztési Célok elérésének féldíós programja)

= az Afrikáért Alapítvány rendezvénye: **Segélykoncert az AIDS Világnapja alkalmából** (2008. november 30.)

Minden más esemény krónikáját is szívesen rögzítjük, ha írott beszámolókat kapunk!

TÁJÉKOZTATÁS

Balogh Sándor, az AHU elnöke és Biernaczky Szilárd megbeszélést folytatott az AHU internetes hírlevél és a MADAT Hírlevél közötti együttműkö-

désről, illetve munkamegosztásról. A megbeszélés lényege, illetve tanulságos eredménye abban foglalható össze, hogy elnök úr szerint az AHU média-tára elsősorban a saját egyesületi híreket kívánja folyamatosan közzé tenni. Vagyis arra törekszik, hogy egy mind bővülő világ (azaz Afrika) tájékoztatást valósítson meg, ezzel szolgálva a hatalmas kontinens hihetetlenül gazdag valóság- és eseményvilága iránti érdeklődés felkeltését. A MADAT Hírlevél viszont elsősorban a hazai eseményekre összpontosít, első helyen az oktatási, kulturális, illetve tudományos vagyis kutatási eseményekre, amelyben mind az egyetemi műhelyek, mint a civil kezdeményezések, programok helyet kaphatnak. Illetőleg a szerkesztők igyekeznek majd a csak kérésre e-mail útján megküldendő média-eszközt folyamatosan egyfajta tudományos folyóirattá kiszélesíteni, amelyben minden olyan terület, törekvés helyet kaphat, amely a hazai Afrika iránti érdeklődés határvidékén helyezkedik el. (A Szerk.)

ÉRTESÍTÉSEK PROGRAMOKRÓL, RENDEZVÉNYEKRŐL, BEMUTATKOZÁSOK
--

BEMUTATKOZÁS

Arowolo Bernadett vagyok. 1981. 08. 18-án születtem Budapesten. Egészen fiatalon elkezdtem rajzolni, ami számomra mindig a legfőbb kifejezési eszközöt jelentette. 1995-ben végeztem a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban Budapesten játék-animáció szakon. 2004-ben diplomáztam a Szegedi Tudományegyetem JGYTF karán rajz-művelődésszervező szakon. Jelenleg posztgraduális képzésen veszek részt a Magyar Képzőművészeti Egyetemen. A főiskolai évek alatt egyre inkább az egzotikus kultúrák, közöttük Afrika felé orientálódtam. Ennél fogva erősen vágytam rá, hogy valós élményeket, tapasztalatokat szerezzek Afrikáról. Lehetőségem nyílt, hogy sokat utazzak, és közelebbről is megismerhessek afrikai közösségeket. Érdeklődésem középpontjában az afrikai ember áll, így munkáimon is igyekeztem etnikai jellegzetességeiket, néprajzi, antropológiai vonatkozásait megjeleníteni, amelybe mindig vegyítetek egy kis mitológiai vonást is. Grafikus alkat vagyok ezért leginkább pasztellkrétával, színes ceruzával dolgozom. Céлом, hogy Afrika világát megismertessem a képzőművészet eszközeinek a segítségével az erre fogékony emberekkel.

2008 júniusától az *Afrika tanulmányok* folyóiratnak illusztrálok.

A munkáim megtekinthetők a www.magicpictures.hu weboldalon.
Elérhetőségem magicallart@yahoo.co.uk
Telefon: +3630/548–6026
Arowolo Bernadett

THE SOUTH AFRICAN HERITAGE DAY 2009

“Celebrating South Africa Heritage Day in partnership with ELTE University”

Venue: Eötvös Loránd University (ELTE) “Gólyavár Hall A”

Date: Thursday, 24 September 2009

Time: from 14h30 to 17h00

Programme:

14h30	Arrival of guests and exhibition walk about
15h00–15h05	Opening remarks by Dr. Habil. Gábor Búr, PhD Senior Lecturer, Moderator of the Programme
15h05–15h15	Welcome speeches by Dr. Ferenc Hudecz , Rector of ELTE University and Dr. Habil. Tamás Dezső, PhD Dean of the Faculty of Humanities

15h15–15h20	Dr. Habil. Gábor Búr, PhD to introduce Ambassador Her Excellency Takalani Esther Netshitenzhe
15h20–15h55	Lecture by the Ambassador: South African History: Post 1994 “15 Years of Democratic South Africa: Evolution, successes, challenges and perspectives”
15h55	Donation of books and DVDs to the Masters of Arts in African Studies Library
16h00	Reception to follow

Notes:

1. A small exhibition of **South African artefacts** will take place at the same venue.
2. **Abdul Aziz’s Band** will perform African rhythms at the function.

DISSZERTÁCIÓK, SZAKDOLGOZATOK, ÉVFOLYAMDOLGOZATOK

► **Búr Gábor.** Társaságunk főtákará, Dr. Búr Gábor PhD., 2008 október 21-én sikerrel megvédte habilitációs dolgozatát, és a 7 tagú bíráló bizottság egyhangúan pozitív döntésének megfelelően elnyerte a habilitált doktori címet (kollégánk az eljárásra 2002-ben megjelent *Nemzeti eszmék és folyamatok Afrikában* című, monográfia terjedelmű könyvfejezetét nyújtotta be, lásd: in: Balogh András – Rostoványi Zsolt – Búr Gábor – Anderle Ádám: *Nemzet és nacionalizmus. Ázsia, Afrika, Latin-Amerika*, szerk.: Balogh András, 2002, Budapest, Korona, 289–405. old.) (A Szerk.)

► **Tarrósy István.** Társaságunk elnökségének tagja (Pécsi Tudományegyetem Politikai Tudományok Tanszék) 2009. június 26. sikerrel megvédte doktori dolgozatát (*Modern Tanzánia – Államfejlődés, regionális kapcsolatok és a fejlődés lehetséges útja a globális nemzetközi rendszerben*, témavezető: Dr. Csizmadia Sándor egyetemi tanár, Corvinus Egyetem), és így a 7 tagú bíráló bizottság egyhangúan, maximális pontszámmal, a PhD. fokozatot adományozta számára. A bíráló bizottság írásos véleménynyilvánításában külön kiemelte a jelölt magas tudományos értékrendje mellett fontos tudományos-vezetői szerepét a pécsi egyetemi afrikanisztikai kutatások ösztönzése, megszervezése terén, valamint hogy megalapította az első magyar tudományos igényű (immár évente négyszer megjelenő) tudománynépszerűsítő folyóira-

tot Afrikai Tanulmányok címmel. A bíráló bizottság természetesen javasolta a munka kiadásra való előkészítését. (A Szerk.)

► **T. Horváth Attila.** Társaságunk szervező titkára, T. Horváth Attila elnökségének tagja (könyvtáros, BME) 2009. június 30-án sikerrel megvédte doktori dolgozatát (*A wangwanák: egy kereskedőcsoport története*, témavezető: Sárkány Mihály PhD, egy. docens, MTA Néprajzi Kutató Intézet, ELTE Társadalomtudományi Kar), és így a 7 tagú bíráló bizottság egyhangúan, maximális pontszámmal, a PhD. fokozatot adományozta számára. A bíráló bizottság nagyra értékelte, hogy e munka elkészítésével a jelölt egy nemzetközileg is mindenképpen figyelmet keltő téma kidolgozását vállalta fel. Másrészt kiemelte magas szintű, speciális nyelvű (szuahéli) képzettségét, amelyre nemcsak a dolgozat továbbfejlesztése és megjelentetése, hanem általában a hazai afrikanisztika disciplina megteremtése terén is jelentős feladatok rórá. A jelenlegi mind megerősödőben lévő, hazai „Afrika-mozgalom”, szűkebben az afrikanisztikai disciplina valós magyarországi megszületését szorgalmazó egyetemi kollégák egyaránt reménykednek ugyanis abban, hogy az ELTE BTK-n előkészületben lévő M.A.-kurzussal párhuzamosan a kiváló felkészültségű és unikális tudással rendelkező kolléga a nevezett egyetemen helyet kaphat majd.

► **Speidl Bianka.** Évekkel ezelőtt egy, a könyvkiadás-magyar közélet területén érdekelt kollégám egy olyan afrikanisztikai anyagot kért lánya számára, amit akkor nem találtam meg az eléggé szétterjedt házi könyvtáramban, de végül, jó nagy késéssel megküldtem a két tétel xerox másolatát. Válaszul Speidl Bianka elküldte angol szakdolgozatát, amelyet a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarának Angol Tanszékén védett meg: *Two Visions of the Same Reality. A Comparative Analysis of Maps by Nuruddin Farah and Possessing the Secret of Joy by Alice Walker* (dátuma: Piliscsaba, 2004-04-24.)

Bianka 2008. szeptember 21.-én kelt levelében a következőket írja:

Kedves Szilárd!

Köszönöm szépen a cikket, amit küldött számomra (Research Priorities in African Literatures). Elnézést, hogy késve jelentkezem, de hat hónapig Svédországban voltam. Mellékelem a szakdolgozatomat, amit annak Nuruddin Farah nő-ábrázolásáról írtam. Sajnos angol szakosként követelmény volt, hogy mivel nem volt angol szakos Afrika-szakértő, valamilyen amerikai vagy angol vonatkozása is legyen a dolognak. Ezért összehasonlítottam egy ünneppel – bár általam nem túl kedvelt – amerikai fekete feminista írónő, Alice Walker egy művével. Magam nem érdeklődöm a feminizmus iránt, de a téma így adta magát, és szerintem igen tanulságos lett. A felszínességem alapuló előítéletes gondolkodás érdekes cáfolata kerekedett ki belőle. Kérem, ha ide-

je engedi, pillantson-olvasson bele. Érdeklődéssel várom kritikai észrevételeit. Üdvözzettel: S. B.

Mindemellett Bianka elsősorban arab szakterületen működik, a PPTE Arab tanszékének óraadója (10 hónapot töltött Szíriában ösztöndíjjal), éppen ezért reméljük, hogy ha még az arab kultúra szerelmese is, további tevékenykedése során nem feledkezik majd meg az afrikai arab írásos hagyományokról, és újabb tanulmányokkal gazdagítja a hazai afrikanisztikai szakirodalmat. Ne feledjük, Szombathy Zoltán PhD., az afrikai arab kultúra jeles szakértője, társaságunk tagja is (lásd most megjelent könyvét is e számunkban) a PPTE jeles és Maróth Miklós akadémikus által irányított tanszéke segítségével bontogatta a szárnyait, bár ő immár az ELTE BTK Arab tanszékének a munkatársa. (A Szerk.)

► **Nagy Vilmos.** Az egri Eszterházy Károly Főiskola egyik hallgatójának nevében a nevezett intézmény irodalomtudományi intézetének vezetőjétől, Szentesi Zsolt tanszékvezetőtől megkeresést kaptunk 2007. szeptember 27-én, hogy vállalnánk-e Nagy Vilmos szakdolgozati témavezetését, mivel a jelölt úgy határozott, nemcsak egy magyar irodalmi témájú, hanem egy dél-afrikai irodalmi témájú dolgozatot is megvéd szakdolgozatként. Természetesen vállaltuk a feladatot, Biernaczky Szilárd konzulenssé minősült, és majd egy éven át folyt a levelezéses tanácsadás, aminek eredményeként megszületett *A Dél-Afrikai Köztársaság regényirodalma* c. szakdolgozat (66 old.). Védésére a Főiskola felkérésre Budapesten került sor Búr Gábor és Biernaczky Szilárd jelenlétében. Ezúttal is reménykedünk abban, hogy Nagy Vilmos a későbbiekben is időt szentel majd az afrikai irodalom megismerésének és kutatásának

► **Marton Anikó.** 2007 őszén kaptuk meg elektronikus formában az akkor még létező ELTE bölcsészkar kurzus végén afrikanisztikai programzáró dolgozat formájában benyújtott munkáját: *A szavakon túl. Orális irodalom mint performansz Nyugat-Afrikában* (kb. 37 old., számos színes fotómelléklet). A záró dolgozat elkészítésében az akkor még végzős hallgató Marton Anikónak Görög Veronika és Biernaczky Szilárd voltak a segítségére.

► **Világi Dávid.** Végzős történészhallgató kollégánk, aki rendszeres résztvevője volt a megszűnt Afrikanisztikai Oktatási Program előadásainak, illetve többek között Biernaczky Szilárd Szájhagyományozott Történelem Afrikában c. kurzusának óráira is bejár, szakdolgozatát a hagyományos zulu történelemből készíti elő, középpontba állítva Shaka és őt követő testvérei, Dingane, Mpande, majd utóbbi fia, Cetywayo, az utolsó zulu király alakját. A témavezető: Búr Gábor. Mindemellett a munka előszítésével kapcsolatosan folyamatos együttműködés alakult ki az azonos témakörrel inkább folk-

lorisztikai és orális történelmi szempontból foglalkozó (illetve szakmai tanácsadó) szerepet betöltő Biernaczky Szilárd és a történész oldalról közelítő Világi Dávid egy. hallgató között. A készülő szakdolgozat szerzője egyébként az elmúlt években a témakörből kiváló fordításokat készített, angol nyelvű tanulmányokat, dicsérőének gyűjtéseket magyarítva, az Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszék mellett működő Afrikai Kutatási és Kiadási Program archívuma részére. (A szerk.)

Kérjük olvasóinkat, hogy az afrikai témák iránt érdeklődő szakemberek, illetve az egész hazai afrikanisztika jobb tájékoztatása érdekében küldjék el értesítésüket, beszámolójukat további más disszertációk, szakdolgozatok, záró-dolgozatok elkészüléséről, benyújtásáról és megvédéséről. (A Szerk.)

TEREPEN

EGYETEMI ÉLET EGYIPTOMBAN

Balázs Judit

Általában nem kis elhatározás kell ahhoz, hogy valaki egyik napról a másikra egy egészen más világot, életformát, válasszon. Különösen akkor, ha semmi sem indokolja, hogy változtasson eddigi munkáján, és mégis új célokat, új feladatokat tűzzön ki maga elé. Velem mégis ez történt. Egy régóta, és többször megismételt meghívás hangzott el újra, és újra különböző egyetemektől és én valami hirtelen ötlettől vezérelve igent mondtam.

És nem bántam meg. És hogy ez így történt, ebben valószínűleg nagy szerepe volt a régi, szinte gyermekkori vonzódásomnak „Kelet” iránt. Ami persze ma, a globalizáció korában már egészen másképp néz ki. Jóllehet az iszlám világa szinte az egyetlen, ami többé-kevésbé ellent tudott állni a mindent átható univerzálissá válásnak, megtartva a hagyományos életformát, gondolkodásmódot. De ki tudja meddig? De vajon meddig marad ez a világ „más”, hagyományos? Nem önt-e el mindent, a világot maga alá temetni kívánó globalizáció, aminek máris látható jelei vannak.

A mesés Kelet iránti vonzódásom régi keletű, de a mai napig él. Mindig elbűvöl a gondolat, hogy a modern „Ezeregyéjszaka meséit” élem át. Keresem Harun el Rashid nyomdokait, Ali babát, a repülő szőnyeget, és próbálom megtalálni Aladdin „csodalámpását”, amivel csodák történnek, világítok, és talán ha szerényen is, de egy kis fényt tudok vinni az itteni oktatásba.

Hogy is néz ki az itteni munkám? Egyiptom legrátságosabb egyeteme Kairóban található. És egyúttal ez a világ egyik legrégebbi egyeteme, alapítása szinte egybeesik a honfoglalásunkkal. Azóta is fennáll, működik. Nagy megtiszteltetésnek érzem, hogy ott is előadok.

A meghívó egyetemem valójában nem nagyon hosszú múltra tekint vissza, alapítása az 1988-as évekre esik. Építészeti rendkívül szép, egészen különleges architektonikus megoldások jellemzik. Szellősen tervezett épület, közepén arborétumszerű virágsodák. Az egész campus rendkívül rendezett, zöld gyep és gondozott virágágyások. Ami annál is nagyobb dolog, sőt, szinte csoda, hiszen alig néhány méterre vagyunk a sivatagtól. Az egyetemet részben állami, de főként alapítványi forrásokból finanszírozzák. Helyileg 10th of Ramadan City városban helyezkedik el, a város Kairótól északra a Szezi csatorna irányában található. Kihelyezett tagozatai működnek a 6th of October Egyetemen, illetve a Marsha Matruh Egyetemen.

A 10th of Ramadan és a 6th of October valójában ugyanazt jelenti. Az egyik név a Ramadan naptárt, a másik a Gergely naptárt veszi alapul, és egy nevezetes napra utal, erre esik ugyanis az Egyiptomban, nagy becsben tartott nemzeti ünnepre előlépett dátum: a Sínai-félsziget visszafoglalása az 1973-as jom kippur háborúban.

Az egyetem profilja elsősorban mérnökképzésre alapul. Általános alappozó tudományokkal kezdődik az oktatás, mint általában mindenütt, így matematika, fizika stb. majd erre különböző specializációk épülnek. Így jelentős a villamosmérnöki, a gépészmérnöki, a környezetmérnöki, az általános mérnöki, az építészmérnöki, a vegyészmérnöki, a textilmérnöki, az orvosi műszereket tervező szak és természetesen az informatikusképzés.

Talán mondanom sem kell, hogy a közgazdászok elmaradhatatlan, így az egyetem egyik karán jövőbeli közgazdászokat oktatnak. Az én feladataim is természetesen ide kötődnek. Ideérkezésem után nagyon szép munkát kaptam, egy új szak, a nemzetközi terület kidolgozását. Az általam kimunkált oktatási terv alapján kívánják beindítani ezt a szakot. Néhány tárgyat angolul oktatunk, nemcsak én, hanem arab kollégák is, így megbíztak az angol oktatás felügyeletével. Az oktatott tárgyak jó része megegyezik a magyar közgazdászokból ismert kurzusokkal. Így az oktatás központi magvát a mikro–makro és nemzetközi közgazdaságtan képezi. Én az utóbbit tanítom, e mellett tárgyai még a világgazdaság fejlődéstörténete, a modern világgazdaság és két kurzus számára az ún. “readings in economics” c. témakörök is szerepelnek az oktatott területeim között.

Ez utóbbit szeretem legjobban, miután ez a tárgy leginkább a kötelezően választható tárgyakhoz hasonlít, teljesen szabad kezem van a tematika felépítését illetően, így az oktatott anyag valójában „elegye” a gazdasági biztonság, a világ nagy gazdasági, vagy nem tisztán gazdasági trendjeinek, nagy súlyt helyezve a globalizációra és annak világméretű megnyilvánulásai-

ira. Feltehetően Közel-kelet gazdaságát is tanítani fogom hamarosan egy rövidített kurzus keretében.

Szinte viccnek tűnik, de igaz, német nyelvet is tanítok, miután kevés a német tanár. Azaz magyar oktató, aki angol alapon németet tanít araboknak. Ez csak itt lehetséges.

A közgazdasági kar magába foglalja a politikatudományt is, de a kollégák oktatnak a tudományához kapcsolódóan jogot, gazdasági matematikát, és szelektíven alkalmazott történelmi ismereteket is. Pl. a Közel- és Közép-Kelet történelmét, Egyiptom külpolitikáját, az olaj történelmi és várható jövőbeni szerepét, és még számos érdekes tárgyat. Összesen 27 tisztn közgazdasági és 5 politikatudományi tárgy szerepel az órarendben. Külön kiemelt szerepet kap a nyelvoktatás, amelynek keretében, bármilyen hihetetlen, arab nyelvet is tanítanak az egyetemen.

És ez nem véletlen. Ugyanis az arab, mint sajnos tapasztalom, egy nagyon nehéz nyelv. Felületes szemlélő számára az írás teszi nehezzé, de valójában nem az, hanem a nyelvi kommunikáció különböző szintjei okoznak gondot. Könyvből szinte lehetetlen megtanulni a nyelvet, mert a kiejtés eltérő a különböző arab országokban, bár ha Egyiptomot leszámítjuk, egységesebb az arab világban, mint az ettől meglehetősen eltérő Egyiptomban.

A Korán nyelvét ma a tanulatlan ember nem is érti, csak recitálja. A nyelvi sokféleségből adódóan nem véletlen, hogy még az egyetemen is tantárgy az arab nyelv. Ezen kívül az idegen nyelvek között első helyen természetesen az angol áll, de meglepően sokan érdeklődnek a német nyelv iránt is. Előkelőnek számít franciául beszélni.

Aki ad magára valamit, az természetesen amerikai, angol, német középiskolába, egyetemre járattja a gyerekeit. Nagyon híres egy német szerzetesrend által működtetett iskola, egy világméretű hálózat része, elsősorban fejlődő országokban tartanak fenn iskolákat, ahova rendkívül nehéz bejutni, de elvégzését követően nagyon jó esélyekkel indulnak a hallgatók az életbe. Lányoknak még a házassági sanszaik is megnőnek! Számos iskola teljes oktatási horizontot, átfogó képzést nyújt az óvodától egészen az egyetemig bezárólag.

Talán mondanom sem kell, ahogy ezek az iskolák nagyon drágák. Így nyilván csak egy kiváltságos réteg számára elérhetők.

A kreditrendszer érvényes, de ugyanakkor – mint az általános európai gyakorlat is – alapozó tárgyaknál fennáll a tantárgyi egymásra épülés.

A számonkérés elég érdekes és némiképpen eltérő a Magyarországon, a Nyugat-magyarországi egyetem közgazdasági oktatása során alkalmazott módszertől. Csak írásbeli vizsga van, egy félév folyamán kétszer, majd egy záró írásbeli vizsga. Az órán való részvételt és az aktivitást is kell pontozni, ami beleszámít a végső jegybe. Szóbeli javítás nincsen. Félévi teljesítményre

100 pont a maximum, és a végső besorolás nem pontok, hanem B+, B... és így tovább történik. F= bukás.

Az egyetem oktatóinak hierarchikus felépítése hasonló a nálunk ismertéhez. Az élén a rektor áll. A karokat helyettesei vezetik, akik ugyanakkor egy meghatározott területért is felelnek, pl. az oktatás egészéért vagy a humánpolitikáért. És így tovább.

Egyébként a tanárnak igen nagy a szabadsága. Nem kell részletes tantárgyi tematikát készítenie, van egy általános, nagyon rövid leírás a tárgyra vonatkozóan, a köré kell az előadását felépíteni. Az előadás idejének a betartása is enyhén szólva laza. Bár a múlt év folyamán már részletesebb órabontást kértek.

A tanár kollégák rendszerint csak oktatással foglalkoznak, a kutatás nem különösebben kultivált terület. Ha valaki megszerezte a doktori címet, akkor az áldásos kutató munkáját általában befejezettnek tekinti.

Számomra ez eleinte furcsa volt, de itt valahogy nagyon elmegy az idő, sokszor szinte semmire. Igaz, nagyok a távolságok, sok időt igényel a közlekedés, ami félelmetes nehézségeket okoz. A munkatempó nem is hasonlítható az európai nyüzsgéshez. Ami a volt Szovjetunióban a 'szicsasz', Latin Amerikában a 'mánjana', az itt a 'bokra', azaz holnap. Dehogy melyik holnap? Viszont az emberek nem idegesek, mindig mosolyognak, még a Ramadán nehéz idejében is többnyire elégedettnek látszanak.

A lassú tempó ellenére szórakoztató az oktatás, és nagyon örültem, hogy a tavalyi hallgatóim mind feliratkoztak az új kurzusaimra. Sőt, egy sor új hallgató is jött. Szerencsére ők jól tudnak angolul, így megértési problémák nincsenek. Tavalyi elsőéves csoportomnál egy kolléga is részt vett az óráimon, és nyelvi problémák esetében fordított, összefoglalta a mondottakat.

Érdekes megállapítást tettem. Bár feltehetően nagyon szubjektív a dolog. Mint ismeretes, az ókori Egyiptomban nagyon magas szinten állt a matematika. Így a nemzetközi közgazdaságtanhoz tartozó matematika vagy a függvényelemzés egyáltalán nem okoz gondot. De például a földrajzi ismeretek nem „horizontálisak”, hanem „vertikálisak”, voltak az ókori Egyiptomban, és maradtak napjainkra is. Vagyis a föld feletti ismeretek, a tényleges geográfiai tudásanyag enyhén szólva sporadikus, míg az ásatások révén több ezer éves archeológiai kincsek kerültek felszínre bepillantást engedve az ókori Egyiptom életébe, az akkori világ egyik legfejlettebb civilizációjáról tudósítva. És ezek az ismeretek viszont az itteniek számára ma is élők.

A hallgatók fegyelmezettek, figyelnek, kérdeznek, vizsgák előtt meg szinte megrohantak, mindent akartak még egyszer hallani, tudni.

Meglepően fejlett a kollégák, a hallgatók humorérzéke. Hosszan tudnak például azon az egyszerű tényen nevetni, hogy egy tollat akartam nekik átnyújtani, de tévedésből a rúzsomat vettem ki a táskámból. Nagy érdeklődéssel figyelik, ha telefonon magyarul hallanak beszélni, és felcsillanó szemmel

hallgatják, ha az angol előadásba egy-két arab szót fűzök, szavakat, amit sajnos többnyire nem az arabból, hanem még törökből tudok.

És ez nem is kevés, mert a nyelvújítás előtt a török nyelv 60 százaléka arab és perzsa szavakból állt. De most is nagyon sok arab–perzsa szó használatos a törökben.

Végezetül álljon itt egy mulatságos történet, egyike azoknak, amelyek szinte mindennap megtörténnek velem, némelyikéhez nagy türelem, és sok ráérzés szükségeltetik. De amint jó néhányszor az életben, itt is humor segített át a nehézségeken.

Vizsgára készülünk. Várom-várom a gépkocsivezetőt, sehol senki. (Ez egyébként kivételes eset volt, mert általában nagyon megbízhatóak!) Az óra, ill. vizsga kilenckor kezdődik, én pedig fél tízkor még mindig a Medina Ashar Ramadanban vagyok, azaz otthon, körülbelül 1 óra gépkocsiútra a Sheratontól, ahol az óráimat tartom.

Végül Musztafa megjön, és közel másfél órás késéssel megérkeztünk. Iszonyú nevetések közepette. Ugyanis Musztafa, a sofőr számára egy nagyon vicces dolog történt. Csak úgy rázkódott a nagy pocakja a nevetéstől. Hiszen mi lehet ennél viccesebb egy száguldozó autóban, minthogy kiesik a kormánykerék közepe, és egy szál madzagon himbálódzik a pedálok felett. Musztafa a nevetéstől beszélni sem tud, csak a madzagra mutogat. Mi marad hátra, én is nevetek vele együtt.

Megérkezőnk. A hallgatók békésen nézegetik a teraszról az utca forgalmát. Nagy öröm, hogy belibegtünk. Befut a tanár kollégám is, akivel párhuzamosan tartjuk az órákat. Én teljesen büntudatosan sompolygok befelé, ő nagy vidáman kérdezi, mit iszunk? Teát vagy kávét?

Hát ilyen ütemben folyik a tanítás. Na, de jön a vizsga. Meglepődnek, hogy tételsort készíték. Átvesszük a kérdéseket. Odaadom az angol nyelvű vázlatomat, ami elég bőséges. Bár szabadon beszéllek, mert félig meddig el is kell játszanom, amit meg akarok értetni, nem egy esetben szinonimákat kell találnom egy adott kifejezésre, de a definíciókat, meghatározásokat, lényegeket leírom, és odaadom a hallgatóknak. Azon kívül minden előadás *power pointon* van, amit levetitek.

Bár volt számos igen csak jó képességű, nagyobb reményekre jogosító hallgatóm, de mégsem fűztem vérmes reményeket a teljesítményükhöz. Ennek ellenére a vizsgaeredmények lényegesen jobbak voltak, mint amit vártam. Na, de amíg ideig eljutottunk...

Vizsgalapokat készíték az aznapon vizsgázó mindkét csoport számára. Szárnysegédek, a két Ahmed szétosztja a vizsgalapokat. Először egy kicsit gyanús, hogy nem elég a vizsgalap az első csoport számára, pedig rátartással készítettem. Nem baj, gyorsan sokszorosítunk. Bennem él a gyanúper, hogy nagyon rossz az arcmemóriám, és bár készítettem jelenléti listát, de talán van

olyan, aki egyszer se volt az órán, és ezért „létszám feletti”. De tényleg voltak létszám feletti, és ez véletlenül derült csak ki...

Később ugyanis benézek a terembe. A hallgatók írnak. Egyesek, míg mások meredten nézik a papírt. Közben megérkezik az egyik kollégám, aki segíteni szokott a nyelvi problémák áthidalásában, és az oktatás szervezéséért is felelős. Azt talán mondanom sem kell, hogy egy óra késéssel. Körülnéz, és azt mondja nekem, mit keresnek itt, ezek... ezek. Meg ezek. Mondom, vizsgáznak. A következő derült ki. A kolléga rámutat néhány hallgatóra, és megkérdezi; doktor Judit: ezek kik? Mire én, hát hallgatók, vizsgáznak.

Mi derült ki arabul? Néhány hallgató csak a haverját kísérte el, de miután én az egész tömeget betelereltem a vizsgaterembe, és ők elsodródtak a barátaiktól, nekem viszont (angolul nem tudtak), vagy merték megmondani, hogy ők csak kísérők és erkölcsi támaszok, így elvették Ahmedtől a vizsgalapokat, és kötelességtudóan leültek „vizsgázni”. De közben néhányukról az is kiderült, hogy a másik csoporthoz tartoznak, de ők is fegyelmezetten próbáltak valamit írni. Mikor a kollégám mindezt tisztázni próbálja, hirtelen megijedek, mert azt hiszem, én cseréltem össze a csoportokat, de hamarosan kiderült, hogy néhány hallgató kavart, azt hitték egyszerre fog a két csoport írni, és nem tiltakoztak, hogy számukra teljesen ismeretlen kérdéssort kaptak.

Mindez persze csak arra jó, hogy derültséget okozzon. Sőt hangos hahotát váltson ki. Közben megérkezik a csapat viccmestere, akinek ugyan fogalma sincs, hogy mi történt, de hatalmasakat nevet. Újabb nevetésre ad okot, hogy megkérem az egyik Ahmedet, az asszisztenst, hogy felügyeljen. A hallgatóknak pedig mondom, hogy ő az „aszkeri”, ami tulajdonképpen katonát jelent, de általában használják az egyenruhásokra is, tehát a rendőröket is lehet így titulálni. Mire én a nevetésre: „fismiskele”, azaz nincs problémával, válszolok. Ok az újabb derültségre.

Ahmed átrendezi a terepet. A másik csoporthoz tartozók megkapják az őket érintő kérdéseket, Ahmed utasítására összevissza forgatják a székeket, és magam sem értem, hogy, de valahogy a teremben most mindenki háttal ül mindenkinek. Az egyik hallgató kezével próbál jeleket adni, de miután háttal ül, nem sikerül, nagy nevetés közben felajánlom a kozmetikai tükrömet. Kötelességtudóan, kérdés nélkül hozzák ki, és teszik le az asztalra a puskákat. De akkor miért készítették?

Újabb nevetésre ok: az egyik hallgató megkérdi, hogy gyógyszert vehet-e be? Mire én: igen, ha nem drog, mert remélem, nemcsak drog hatására tudnak vizsgázni. Hatalmas hahota.

A nevetés kinn folytatódik, ugyanis Ahmed gondjaira bízom a hallgatókat, én pedig, a tanár kollégámnak és az egybegyűlt adminisztrátoroknak a legújabb arab tudásomat csillogtatom. Kitől tanultam, mondtam, hogy Sayedtől, a sofőrömtől. Hatalmas hahota. Kinevetik a kiejtésemet. Sőt, rá-

kontráznak, ha ez így megy tovább, akkor lassan majd nekem kell vezetnem a kocsit is.

Végül megállapodunk abban, hogy időről időre ellenőrizni fogják az arab tudásomat, nehogy végül is megragadjak a Sayid-féle, az „arbagi”, azaz számárhajcsár arabnál.

10th of Ramadan city, 2008-10-01

ÚJ(ABB) KÖNYVEK + ÚJ(ABB) PUBLIKÁCIÓK + SZAKMAI HANGZÓ ANYAGOK

DIE MATENGO IN SÜDWEST-TANSANIA

(Maria Kecskési, 2007)

Tudományos munkák sorsa nemcsak Magyarországon, gyakorta a gazdagabb nyugat-európai országokban is hasonló. Kecskési Mária (Kecskési Tolas Tibor özvegye) számos kitűnő munkát, közöttük nagy terjedelmű, kiállítási katalógus szerepet is betöltő nagymonográfiát publikált. Lásd például:

- 1976 *Afrikanische Kunst* (Staatliches Museum für Völkerkunde München – Ausstellungskatalog), Lommel, Andreas ed., München, F. Bruckmann, 279 old.
- 1982 *Kunst aus dem alten Afrika*, Innsbruck – Frankfurt am Main, Pinguin-Verlag – Umschau-Verlag, 424 old (Sammlungen aus dem Staatlichen Museum für Völkerkunde, München, Band 2)
- 1987 *African Masterpieces and Selected Works from Munich* (Staatliches Museum für Völkerkunde – Ausstellungskatalog), München – New York, The Staatliches Museum für Völkerkunde – The Center for African Art, 425 old.
- 1999 *Kunst aus Afrika – Themen der Künsten* (Staatliches Museum für Völkerkunde – Ausstellungskatalog), München – London – New York, Prestel, 238 old.

Utolsó és a szerzőnek önmaga által legtöbbre tartott kutatási összefoglalója azonban évekig várt a megjelenésre, mivel a kellő finansziális fedezet sokáig hiányzott a megjelentetéshez.

E hatalmas és kiváló monográfiát, amely egyébként a megnevezett tanzániai népcsoport teljes körű (a tárgyi kultúrától az orális hagyományokon át a társadalomszervezetig és a vallási hiedelmekig ívelő) leírását adja sokévi terpmunka alapján, a későbbiekben részletesen ismertetjük majd. Ezúttal az adatait írjuk ide:

Maria Kecskési: *Die Matengo in Südwest-Tansania*, München, Verlag des Staatlichen Museums für Völkerkunde, 397 old., 128 színes, 213 fekete-fehér melléklettel (Münchner Beiträge zur Völkerkunde, biheft 3)

(A Szerk.)

THE HISTORY OF BIDYINI AND KAABU TWO CHRONICLES IN ARABIC FROM GUINEA-BISSAU

(Tarikh Kaabu wa-Bidhini. Makhtutat tarikiyya min Giniya-Bisaw)

Sebestyén Éva, Szombathy Zoltán

(Piliscsaba: The Avicenna Institute of Middle Eastern Studies, 2007.)

A kötet két 19. századi, arab nyelvű krónika szövegét adja közre arab eredetiben és angol fordításban. A szövegeket közel 100 oldalas terjedelmű tanulmány vezeti be, amely a művek kulturális, etnikai, néprajzi és történelmi hátterét mutatja be. A krónikák egyike a 14–15. századtól létező – és a mai Bissau-Guinea és Casamance területén messze a legmeghatározóbb szerepet játszó – Kaabu királyság történetének összefoglalását nyújtja, elsősorban az állam megalapításának időszakával kapcsolatos legendákra, illetve a 18–19. századot meghatározó iszlám szent háborúk (dzsihádok) korszakára összpontosítva. A krónika a 19. század második feléig követi nyomon az eseményeket, amikor a mai Guinea hegyvidéki területén létrejött muszlim teokratikus állam, Futa Dzsallon hadserege meghódította Kaabu területét, majd idővel létrejött a régió újabb meghatározó politikai egysége, a szintén iszlám teokratikus alapon álló Fuladu királysága. A másik krónika a Kaabu-térség talán legfontosabb iszlám kulturális centruma, Bidyini (Bijine) település alapításának történetét, illetve az alapításban résztvevő, egymással is rokonságban álló két mandinka nemzetség (*kabila*), a Baayo (Bagayogo) és a Kasama eredetmondáját beszéli el. A szöveg kitér a település és közvetlen környezete későbbi történetére is. Az elsőként említett krónika szerzője nem azonosítható teljes bizonyossággal (de egyértelműen Bidyiniben élő személyről van szó), s ez a krónika címet sem kapott; a második szöveg szerzője ellenben egyértelműen egy Abudu Mfaa Sona (arabos névváltozatban Abd al-Kádir al-Bidzinawí) nevű mandinka írástudó, s e krónika címe *Kayfiyyat al-mu'assis wa-qabs al-muqtabis*.

A szövegeket Sebestyén Éva gyűjtötte 1991-ben Bidyini faluban, ahol a tekintélyes helyi írástudó, Alaje Koba Kasama tette számára lehetővé, hogy fotómásolatot készítsen a (több változatban fennmaradt) kéziratok lapjairól, majd adatokat gyűjtsön a szövegek keletkezésével és hátterével, illetve a közösség kultúrájával kapcsolatban. A krónikák angol és arab szövegét tartalmazó kötet az Union Académique Internationale *Fontes Historiae Africanae*

c. sorozatának részeként jelent meg (Series Arabica XII). Magyarul a két krónika szövege az elmúlt években külön-külön jelent meg, egy-egy bevezető tanulmány kíséretében, a magyar orientalisztikai kutatás újabb eredményeit bemutató tanulmánygyűjteményekben (ezeknek címe: Egy mandinka krónika Bissau-Guineából.' ["A Mandinka Chronicle from Guinea-Bissau."]) In: Csirkés Ferenc et al. (eds.), *Függőkert: Orientalisztikai tanulmányok*, 2003, Budapest, Argumentum Kiadó, pp. 137–173.

' – 'Egy nyugat-afrikai krónika: Kábu királyság története.' ["A West African Chronicle: The History of the Kaabu Kingdom."] In: Csirkés Ferenc et al. (eds.): *Függőkert: Orientalisztikai tanulmányok II*, 2005, Budapest: Mondat Kft., pp. 213–229. Függőkert I, illetve Függőkert II).

(érkezett: 2008 ősze)

tájékoztató: A kötet írott anyaga lényegében Szombathy Zoltán munkája, a kézirat megszerzésének érdeme Sebestyén Éváé, aki néhány kis terjedelmű tájékoztató szöveggel (7–8., 50–53., 58–70. old.) járult hozzá az értékes tudományos kiadvány elkészítéséhez. (A Szerk.)

KÉT KÖNYV MAGYAR LÁSZLÓRÓL

(Sebestyén Éva, 2002)

Sebestyén Éva, aki sok-sok éve foglalkozik a magyar afrikanisztika különleges sorsú klasszikusával, megjelentette évtizedes munkája eredményeit. Az egyik kötetben a célszemély életrajza áll a középpontban, míg a másik kötet a leszármazottak birtokában meglévő kéziratok pontos átiratát tartalmazza (igen sok tanulsággal szolgálva a további kutatás számára). Tekintve, hogy olyan jelentőségű kiadványokról van szó, amelyek a Magyar-kutatás újabb távlatait nyitják meg, ezúttal nem egy kis ismertetést írunk, hanem arra kérjük az érintett kollégákat, hogy vegyék kézbe, ismerjék meg a köteteket, és írják meg számunkra a véleményüket. Különösen mivel e kötetek a sokrétű új adalékok és értékek mellett a korábbinál jóval világosabban világítanak rá azokra mára már szinte fájó hiányokra, feltáratlan pontokra és összefüggésekre (pl. továbbra is hiányzik Magyar László néprajzi eredményeinek mélyebb, alaposabb értékelése, ez egyébként a teljes nemzetközi szakirodalomban sem létezik), amelyek nélkül az önmagát a legnagyobb kutatók/felfedezők közé felveszedező autodidakta terepmunkás és néprajzkutató helyét nem lehetséges kijelölni a nemzetközi tudománytörténetben.

A kötetek adatai:

Sebestyén Éva: *Magyar László útinaplója és levelei Afrika belsejéből*, 2008, Budapest, Balassi Kiadó – Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 149 old. + 1 függ. tábla (genealógia).

Sebestyén Éva: *Kaland és kutatás Afrikában*. Magyar László életrajza, 2008, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 288. old.
(A Szerk.)

ZARÁNDOK ÚTON SEFÁRBA

Várady Judit könyve különleges, titokzatos kontinensre, Afrikába kalauzol bennünket. A tízezer évvel ezelőtti emberek alkotásaihoz, sziklarajzaihoz eljutni olyan, mint egy zarándokút. E helyeket első magyarként Urbán Ernő járta be.

A negyedszázada papírra vetett úti beszámoló egy „elfelejtett ország”, Algéria különös tájaira: sivatagok homokdűnéi, égig érő hegyek, sziklakanyonok kopár kősziklái közé vezeti el az olvasót, miközben megismerteti azt a korabeli Algéria ellentmondásos világával is, mintegy az algériai emberek életének kordokumentumát adva.

Várady Judit könyve viszont csak a kezdet. Ugyanis a Szerző visszavágyott a mai Algériába, a sivatagba, a menekülttáborokba, az egyszerű, őszinte emberek közé. A változásokat bemutató második kötete előkészületben, amelyben a „felhők népével” való találkozását kívánja leírni, és bepillantani a mai Algéria életébe.

Várady Judit 1946-ban született, vegyészként végezte tanulmányait. Dolgozott Afrikában, az arab világban, majd elvégezte az újságíró iskolát, megtanult filmezni, járt az ELTE és a BME különböző továbbképző szakaira, egyebek között filozófiára is. Tíz évig írta és szerkesztette a *Vegyipari Dolgozó*, 12 évig a *Magyar Vegyipar* c. újságokat, de dolgozott más lapoknak, folyóiratoknak is (*Kémikusok Lapja*, *Kémia Tanítása*, *Kazincbarcikai Közélet*, *Szakoktatás*, *Liget*, *Szitakötő* stb.), és részt vett a vegyipari oktatásban is. Cikkei, írásai 1972-től jelennek meg.

Amint saját maga, két fiúgyermekének életét is örökre meghatározzák az afrikai élmények: a vízhiány, a nélkülözés, a másik ember tisztelete, a tudás és a nyelvek ismeretének fontossága.

Várady Juditnak hite van az emberek konkrét és alkotó tudásában. Hiszi, hogy „jól csak a szívével lát az embere”. Afrikai élményeit, tapasztalatait nemcsak látta, hallotta, nemcsak meg- és átélte, a szívével is érezte.

(Sopron – Neckenmarkt – Wien – München, Novum Verlag, 198 old., *vélhetően gazdag képanyaggal*, megjelenés: 2007, 4500.- Ft.)

Ingyenes kritikai példány igénylése:

Geösel Anna – a.geosel@novumverlag

Vindobona Verlagf Kft.

H-9400 Sopron, Verő József u. 1., tel.: +36-99/514-615, fax: +36-99/514-616
www.novumverlag.hu – office@novumverlag.hu

(sajtóközlemény – érkezett a szerzőtől: 2008. augusztus 2.)

NOMMO BÁRKÁJA, A RÓKA ÉS A GABONASZEMEK

A. Gergely András

A modern Afrikában föllelhető hagyományos kultúrák nyomába ered az a könyvsorozat, melyet a Mundus Magyar Egyetemi Kiadó bocsát közre az Afrikai Kutatási és Kiadási Program keretében. Ennek második kötete, Guman István munkája öleli fel a *Dogon mitológia és csillagászat* térségi elemeit, s az e címmel megjelent kötetben talán még az afrikanisták is rácsodálkozhatnak a megfjtések, illusztrációk és analógiák gazdagságára.

A szerző nem csekélyebb témakör után kapott teret a kiadó, pontosabban a szerkesztő–gondozó–igazgató–mindenes Biernaczky Szilárd jóvoltából, mint a *Frobenius-kommentárok* (2002), s nem szerényebb folytatás előtt, mint Füssi Nagy Géza, Voigt Vilmos, Magyar László, Torday Emil vagy Sárkány Mihály összegyűjtött tanulmányai. A kötet, hátoldali tájékoztató szövege szerint a Szíriusz-enigma, a csillagászat egy újkori fogalma révén keresi a mítoszok jelentéstartalmait abban a törzsi kultúrában, amelynek bonyolultsága, komplexitása éppúgy kínál asszociációkat egy 12 000 éve bekövetkezett szupernova-robbanás történeti emlékezete irányában, mint a dogon mitológia rétegzett és rejtelmes világa felé. A szerző a közérdeklődés számára izgalmas kérdéseket taglalja, de saját szándéka szerint nem kíván zsurnalisztikai eszközökkel élni, vagy a paranormális ismeretközlés divatjának hódolni – ehelyett csillagászként, kolozsvári diákevekkel és magyar egyetemi–akadémiai karrierrel azon igyekszik, hogy egy „primitív” teremtésvíziót és rítusláncolatot mutasson ki tárgyi elemek, vizuális ábrázolások, elbeszélések és a narratív megjelenítésen túli hétköznapi eszközvalóság segítségével. Nem sajtópletykát akar, vagy népszerű sorozatot, hanem elemetáris darabokból állítja össze az elődök (Marcel Griaule és Germaine Dieterlen) munkássága alapján kibontható, fejlett kozmogóniai és mitológiai rendszerek komplexitását.

Több alapkérdés is adódik a kötet kiadása kapcsán. Elsőként talán az, mi közünk a dogonokhoz, e „Mali fantasztikus vidékén, Bandiagara Mars-béli sziklái és lábaiknál elterülő síkságon élő” néphez, „szóban és szimbolikus jelrendszerben is megfogalmazott mítoszaikhoz”? E főnökségi társadalomban (azaz a főhatalom hiányával, de a tekintélyelvű rendszerben papok rétege – a *hoganok* csoportja – irányításával) élő törzsi világban roppant gazdag

a vallási képzetek világa, aminek részben a szakrális világ folytonos hatása is magyarázata. Az egykori Manding birodalomból elvándorolt északnyugat-afrikai törzsek közé tartozó dogon társadalom a környező *mande* népek (bambara, szenufő, gyula, malinke, kurumba stb.) világképétől és csillagászati vízióitól sok tekintetben nem különbözik, de feltártsága a francia kutatók jóvoltából alapos és részletes. Marcel Griaule 1931-től kutatta a dogonokat, a szudáni francia terepmunkát egy évtizeden át folytatva, tudós szakemberek szélesebb körét is bevonva, a negyvenes évektől több monográfiát és értékes forrásközlést is elérhetővé téve a dogon mítoszok, isteni és szellem-lények, mitológia és vizuális–ikonikus jelentéstartalmak rendszeréről. Az antropológiai kutatás és az antropológus személyének szóló legkomolyabb elismerés jeleként a dogonok nemcsak elismerték a nyelvük és kultúrájuk ismeretében, használatában megszerzett gyakorlatát, hanem törzsi vezetőik közé is választották, s mikor 1956-ban Franciaországban elhunyt, egykori „népe” negyven napos gyászt ült a nagy rituális halotti ünnep (a *dama*) formájában, ami a Sorbonne e tanszékalapító professzorán kívül nemigen fordult elő mással az európai kutatók körét tekintve.

De miért is e sok szó a Maliban, a Niger torkolatától délre élő nép kutatójáról, ha itt nem *A sivatagi róka* (Le renard pâle, 1965) vagy a *Dieux d'eau* (1948), a *Masques dogons* (1938) vagy a *Dogon játékok* (Jeux dogons, 1938) szerzőjétől készült szövegválogatást recenzálom (amire persze mint kiadványra is komoly szükség lenne!), hanem Guman István munkáját...? A magyarázatot maga a szerző kínálja (s a kiadó ezt meg is erősíti Griaule négy és fél oldalon át lajstromozott munkáinak bibliográfiájával!), nevezetesen azzal, hogy a dogon mitológia és kozmogóniai (csillagászati) ismeretek legfőbb forrásaként becsüli meg Marcel Griaule és kitartó munkatársa, Germaine Dieterlen terepkutatási oeuvre-jét. A monográfia szerzője itt nemcsak fejet hajt a francia kutatók példás munkássága előtt, hanem mint kollégákat tekinti őket, akik csillagászati vonatkozású gyűjtésükkel a mitológiai és világképi tartalmakat, jelképeket, mitikus képzeteket és rítusokat is felölelték, így meghatározó forrásként szolgálnak műveik. A dogonok monoteistának tekinthető (egyetlen teremtő isten, Amma tevékenységére visszavezethető) vallása oly sokrétű szimbolikától gazdag, hogy az alapvető nyolc szimbolikus jel mögött álló 256 további jelkép, 22 kategóriában és mindegyikben 12 szimbólummal, ikerjelekkel, ezek mozgásaival, összesen 11 616 jelentés ismeretével számít a főfoglalkozású vallási specialista (a hohon) alaptudásának. E szinte végtelen gazdagságú „szimbólumszótár” az írásbeliség nélkül élő dogonok lényegileg bármely közlendőjének kifejezésére alkalmas, akkor is, ha nem számítjuk a szigorú számmisztika alapján megalkotott jelentések, a vizuális ábrázolás egyéb formái (pl. kerámiák, maszkok, testékités díszei, anyagminőségek, mozgások, rituális aktusok, beszélt nyelvi jelek, dobnyelv,

színvilág, ceremoniális eszköztár, játékok, földrajzi tájolás, anyag-felhasználási módok variációi stb.) roppant gazdag készletét...

Minthogy a szerző e pazar jelképvilág sajátos (elsőrendűen csillagászati, valamint mitológiai) olvasatában elsősorban a francia kutatók műveire támaszkodik, s főként azok képanyagát, szimbólumfejtő kísérleteit használja föl, ezért műve nemcsak egy Niger-menti népcsoport kultúrájának megértési kísérlete, hanem a törzsi kultúra európai jelképtárát gazdagító törekvés méltó elismerése is, ekként pedig szervesen illeszkedik a Mundus kiadó sorozatának (*„Hagyományos kultúrák a modern Afrikában”*) opusai közé. A dogonok ennek ellenére nem állnak a magyar tudományos érdeklődés homlokterében, így nem csupán hiánypótló, hanem a francia antropológia magyarországi hatását is növelő jelentőségű e monográfia megjelentetése. Tudjuk jól, hogy a főként Durkheim (inkább szociológiaiaként kezelt) életműve után talán még hatásosabb Lévi-Strauss, adott szempontból Maurice Godelier vagy az utóbbi években-évtizedben megjelent Philippe Descola, Marc Abélès, Louis Dumont és Marcel Mauss-művek mellett szinte megbúvó szimbolizációkutatás egyike azon témaköröknek, amelyek igencsak hiányoznak a magyar tudományos érdeklődésből, ezért további fő érv Guman István munkájának közzétételét illetően, hogy roppant fontos területről közvetíti a francia hagyományt, amely különösen erős ezt a tematikát illetően. Hiszen, ha van is magyar szakmai érdeklődés, mely Afrika iránt nyitott, ez főképpen Kelet- vagy Dél-Afrikára van beállítva, s további, immár jó évszázados figyelem fordult Afrika északi (Maghreb-országok) vagy északkeleti (Egyiptom, Szudán) térségei felé, de a nyugati térség (talán Zempléni András szenufő terpmunkáját sem feledve) még a hazai etnológia előtt is szinte ismeretlenebb folt. A javarészt ültetvényes és állattartó etnokulturális típusú dogon életmód, a nagycsalád-rendszerű tagozódás a térségben ugyan nem kivételes, de aki a dogon maszkokkal találkozik a nyugati múzeumokban, vagy égetett kerámiákkal a művészeti piacon, szinte csak kivételesen juthat hozzá a díszítések értelmének felfogásához, s talán még ritkábban a helyi mitológiákból épülő kifejezéstár megértéséhez, az most jól érzékelhetően közelebb léphet az ikonikus megjelenítésmódok végtelen gazdagsága felé Guman István átfogó ismertetése alapján.

A szerző a hallatlanul gazdag ismerettárnak rendszerezett, és európai felfogáshoz közelebb álló taglalásával szinte fölmenti a recenzenst attól, hogy megkíséreljen valamiféle „rövid összefoglalót” vagy „áttekintést” adni a fellelt ismeretanyagról. Hiszen akár az ősrobbanásra és a spirálszerkezetre, akár a földön kívülinek tetsző ismeretekre vagy a napfogyatkozásra vonatkozó könyvfejezetet nézzük, szinte az árnyalatok, históriák komplexitásának bemutatásával ment föl az alól, hogy valamely „lényegkiemelő” gesztussal átfogjuk az egyes témaköröket és jelentés-tereket. Éppen a kulturális antropológiának ez a „minden mindennel összefügg”-szerű élménye, éppen a

komplexitás és relativizálás komolyan vétele mutatja, mekkora bűn lenne rövid kiemelésekkel vélni ábrázolhatónak például a legfontosabb gabonaféle, egyúttal az egész világ őscsirájának tekintett sajátos „kérdőjelformá” absztrakt jelképi konvencióját, amely négy fogalmi csoportba sorolható, s függően attól, hogy homokba, kövekre, falakra, barlangba vagy fára rajzolva látható, még égtájakhoz képesti helyzete, vastagodó vagy vékonyuló vonásai is külön (többes) jelentéstartalommal bírnak. Az emberi testről és lényegről való képzet nemcsak a test mint fizikai jegy ábrázolásából vagy jelzéséből áll csupán, hanem mellette a négy testi lélek (négy *nommo* – fiú és lány, jó és rossz) kombinációiból, a nemiség négy lelkéből, az életerő és véráramlás szimbolikájából, továbbá a gabonaszemek (vagy a szomszédos *bozo* törzsnél a halfajták) pontszerű ábrázolásából is (utóbbi nyolc elemből áll magában véve is). Mindemellett az ábrázolat szükségképpen tükrözi azt is, hogy a külső nézetet, a struktúrát vagy a tartalmat kívánják vele kifejezni. Mindezek komplex bemutatása sem lehet oly sokrétű, mint amilyen a „primitív” ábrázolása. S mert a földi élet jelenségeire választ kereső, értelmezését magyarázatokkal lehetővé tévő tüneteményekről van itt szó, nem lehet kétséges, hogy a dogon mitológia képzetek (pl. a víz, a levegő, a tűz és a föld földidézésével) végső soron az ember, az állatok és a növények keletkezéséig visszahatóan kérdeznek rá a teremtés és a teremtmények milyenségére.

Ogo, aki születésekor méhlepénye egy darabját is magához ragadta, hogy ebből bárkát formáljon magának, s emiatt Amma, akinek teremtő munkáját tökéletlenné tette, büntetésül sivatagi rókává változtatta őt, az emberek őseivé lett Nommókkal együtt hozta magával mindenfajta állat, növény, ásvány csiráit úgy, hogy egy bárkában leereszkedtek a földre, termékennyé tették és benépesítették azt. De nem voltak munkaeszközeik a megműveléséhez, míg el nem jött hozzájuk egy *kovács nommo*, aki szerszámokat és további növénymagokat hozott magával, továbbá a tüzet, az íjat, a kést és számos más eszközt. E kovács volt a dogonok őse, és hatása kiterjedt az egész dogon életvitelre, amelynek felügyeletét Amma isten és a szolgálatára rendeltetett (harminc családot közvetlenül irányító) főpapok köre látja el. Mindez a környező népeknél is hasonló alakzatban jelenik meg. A dogon (*sirige* nevű) maszkokon látható, rítusaikban szereplő formák és festett jelek a világtojásból a Földre ereszkedett bárkát jelképezik, valójában rakéta-formájú konstruktumok, és némiképpen stilizált alakban, de megjelennek játékformaként, ovális kosár-alakban, vetélő-orsóként, fadob formájában, valamint a kovácsok szerszámosládájaként is, amelyet (több más használati tárgyhoz hasonlóan) gabonaszemek díszítenek, alakjuk és színezésük a csillagok járását utánozza, amelyeket Amma mozgat az égen. Ábrázolják a földre szállt bárka leereszkedését követő porfelhőt, továbbá az ekkor keletkezett holdcsillagot is, amely éppen üstökös vagy nova is lehetett, de a dogonok számára leginkább Nommo földet érését bizonyítja, s ezzel azt a területet is meg-

nevezik a Niger felső folyása mentén, ahol az első ember síkra szállt, s ott hagyta bal lábnyomát, amely szintén egyike a legfőbb dogon jelképeknek. Értelmesen beszélni, árnyaltan leírni, szavakat füzérbe fűzni a dogon szimbolika szerint a spirál modelljével jeleníthető meg, amely forma nemcsak nagy fontossággal bír emiatt, de egy afrikai természeti kép világképeként is alapvető eleme, megjelenítve változást és mozgást, irányt és sebességet, jót és rosszat, továbbá magát a váltakozást is. E mitológia-teremtő képzeletanyag árnyalatait, faragott formáit és sziklafestményeit, rítusait és maszkos szertartásait a világ teremtésének fontossága, az élet normáinak és az ősök tisztelésének szabályrendszere veszi körül, az ünnepek pedig az ég csillagainak, az időszámítás kezdetének, a Nap és a Szíriusz viszonyának, a tökéletes teremtésnek elismerése és dicsőítése gazdagítja.

A dogon mitológia egyedi szellemi képződmény, amely csak itt, a Szahara és az Atlanti-óceán partvidéke között található meg, de amely az erőteljes, középkor óta tartó iszlám kulturális hatás és a francia gyarmatosítás ellenére is megmaradt a világtojás, a mitologikus fiú-lány ikerpárok, az istenség nevéhez fűződő teremtés, a Nommók mint ég és Föld közötti közvetítők, valamint a dolgok összességét spirális formában összesítő gabonamag szimbólumvilágában. Nem lehet kétséges, hogy e hitvilágban idegen elemek is vannak, ami a francia és angol csillagászok jelenlétére, vagy a Szíriuszról, a Jupiter holdjairól és a Szaturnuszról alkotott ismereteik átvett hatásaira utal. Megannyi jeles „megfejtés”, népszerűsítő és dicsőítő bemutatás épült később e világképre, így az ősrobbanás vagy a galaktikák spirálszerkezetének bemutatása a dogonok kultúrájában... – ezek azonban inkább mesés néplélekre utaló tudományos mesketék voltak, s nem tudományos tények. Utóbbiak viszont megtalálhatók a francia kutatópáros műveiben, ahol minden ábrának megvan a dogonok által adott magyarázata is. Guman István ezt az ismeretkomplexumot (a kiadó által mellékelt nyolc másik szerző vonatkozó cikkeinek válogatásával kiegészítve) nyújtja itt át egy sajátos csillagászati aspektusból, amellyel maga is hozzájárul ahhoz, hogy egy afrikai népről kutatásaiik évtizedei alatt érvényes ismeretet gyűjtő etnológusok ne csupán „megdicsőüljenek”, hanem beavatást is kínáljanak e nép megismerhető, feltárható és értékei szerint megbecsülhető világába.

A kiadvány adatai: Guman István: *Dogon mitológia és csillagászat*, függelék és bibliográfia: Biernaczky Szilárd, 2006, Budapest, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 200 oldal, 2520.- Ft

(érkezett: 2008)

AZ ÉN AFRIKÁM

(DVD, 1–2, rendezte: Sáfrány István)

A két, egyenként két és fél óra időtartalmú filmanyagot magába foglaló DVD-t társaságunk (korábban egyesületünk) alapító tagja, Sáfrány István kolléga rendezte, a felhasznált felvételek operatőreként a kettős kiadvány borítóján Régi Tamást, magát Sáfrány Istvánt és másik alapító tagunkat, Lerner Jánost jelöli operatőrként, a forgatókönyv ismét csak Sáfrány István munkája. A kiadvány rövid ismertető szövege a következő:

Afrika, a fekete földrész, a harmadik világ, az élet bölcsője... Sokféle elnevezése létezik ennek a rejtélyes és hatalmas területnek, és rengeteg téveszme alakult ki róla az idők során. Sáfrány István filmje a maga egyszerűségével és csodálatos képeivel próbálja fellebbenteni a titokzatosság fátylát, és egyben igyekszik megmutatni Afrika bűvös és varázslatos szépségét, elkalauzolja minket többek között Fokvárosba, a Kalahári mélyébe és a világ legnagyobb gyémántbányájába...

(Kiadta: MTV Zrt., forgalmazza: MOKÉP Zrt., évszám megjelölése nélkül)

A hatalmas munkát magába foglaló nagyszerű vállalkozásról szívesen vennék egy alapos ismertetést és értékelést. Kérjük tagjainkat, hogy vegyék a fáradságot a DVD-k megismerésére (nem fogják megbánni), és írják meg róla a véleményüket (A Szerk.)

KONGÓ

(2006)

Huber Péter: *Kongó. Az élet egy újabb lehetőség*, magánkiadás, fotók: Huber Péter, szövegek: Radnóti Ágnes, Szalkai Tímea, Kristóf Orsolya, Sinka Péter Bálint, Győr, Palatia Nyomda, 153 old.) A kötet hirdetése az Afrika Tanulmányokban is megtalálható, amely szerint a kötetet a National Geographic is támogatta.

A kötet igen jó minőségű és néprajzi szempontból is értékelhető színes felvételek tarkítják. Örömkre szolgál, hogy a kísérőszövegek is szakmailag színvonalasak és pontosak. Bár szívünk szerint a rendkívül figyelemre méltó kongói (száznál több népcsoportról van szó) hagyományos kultúra(k)ról sokkal részletesebben is szívesen olvasnánk. Örömmel vennénk ismertetést e szép kiállítású kötetről. (A Szerk.)

(rövidesen megjelenő tanulmánykötetről – információ érkezett: Tarrósy István kollégánktól, 2009. augusztus)

AFRIKA MA – TRADÍCIÓ, ÁTALAKULÁS, FEJLŐDÉS

A kiadó: IDResearch Kft./Publikon Kiadó (Afrika Tanulmányok Szerkesztősége)

A mű szerkesztői: Csizmadia Sándor – Tarrósy István

Tervezett oldalszám: 300 oldal

Tervezett darabszám: 300 db

A mű bemutatása:

A tervezett mű 23 tanulmányban mutatja be a mai Afrikát. A tanulmányok szerzői különböző háttérrel rendelkező személyek, és mindannyian több szállal kötődnek a kontinenshez. Ugyanúgy vannak közöttük elismert kutatók, egyetemi oktatók, mint fiatal, szárnyaikat bontogató leendő kutatók, egyetemi és PhD. hallgatók, valamint civil szervezetek képviselői, gyakorló és már nyugdíjba vonult diplomaták. Közösén, a szerkesztők és a kiadó koordinációjában, arra vállalkoznak, hogy ismeretterjesztő jelleggel hozzák közelebb az afrikai hétköznapiakat az egyre gyarapodó számú, Afrika iránt érdeklődő olvasóközönségnek.

Búr Gábor, az Afrika Tanulmányok folyóirat főszerkesztője, az egyik legtöbbször hivatkozott magyar afrikanista egy 2006-ban Pécsen rendezett kerakasztal-beszélgetésen kifejtette, hogy „ha Afrikával baj van, a világban baj van” – ezt megfordítva, érdemes megvizsgálni a hipotézist, miszerint a világ akkor van rendben, ha Afrika rendben van, ha Afrikában rend van. Azonnal felmerül a kérdés: mennyire lehet rend egy olyan kontinensen, amelynek szinte minden szegletében a mai napig polgárháborúk, etnikai konfliktusok, járványok, és elképesztő mértékű szegénység nehezíti meg az életben maradás esélyét? A tervezett kötet, *Afrika ma* címmel, tudományos igényű megírt ismeretterjesztő tanulmányok segítségével a fekete kontinens társadalmának mindennapjait mutatja be, deklaráltan távol helyezkedve a globális médiában oly sokszor tetten érhető sztereotip Afrika-képtől. Sokkal inkább az afrikai politikai–gazdasági–társadalmi átalakulásokat és fejlődési lehetőségeket bontja ki, elengedhetetlenül nagy figyelmet szentelve a speciális helyi, közösségi tradícióknak, amelyek ismerete és figyelembe vétele nélkül elképzelhetetlen a helyi közösségek számára is megfelelő fejlesztések sora.

Tény, hogy hazánkban is, és minden bizonnyal Európa szerte Afrika „felértékelődőben” van. Nem említve azt, a talán „új versenyfutás Afrikáért” elnevezéssel illethető világméretű trendet, amely szerint a vezető ázsiai hatalmak, így Kína és India, egyértelműen az Egyesült Államok és az EU legkomolyabb kihívóivá váltak az elsősorban a természeti erőforrásokért, a nyersanyaglelőhelyekért és nyersanyag-kitermelési jogokért zajló versenyben. Ugyan láthatóan egyre több afrikai témájú könyv jelenik meg hazánkban, továbbra is nagyon kevés ezek közül a magyar szerzők által publikált kötet. Az

Afrika ma ezt a hiányt igyekszik pótolni 23 magyar és afrikai származású szerző közös tudásának közreadásával. A Publikon Kiadó a kezdetektől zászlajára tűzte és roppant fontosnak tartja, hogy Afrikáról több értelmes szó essék, és az Afrikáról folytatott értelmes közbeszédben nyilvánuljanak meg azok a magyar szakemberek, akik „járják Afrikát”, akik terepmunkáik, kutatásaik, és egyéb gazdasági, diplomáciai, civil tevékenységük révén megismerték az afrikai kultúrákat és folyamatosan kerülnek egyre közelebb az afrikaiakhoz. Ők tudják hitelesen megosztani a nagyközönséggel Afrika múltját, jelenét és jövőjét. Ez utóbbi pedig nem csupán a bajokról és problémákról szól! Megszámlálhatatlan lehetőségről is!

A tervezett kötet szerzői és szerkesztő-kiadó közössége meg van győződve arról, hogy a 21. század nagyban Afrika évszázada lesz: a fejlődés különféle lehetőségeivel, és természetesen az átalakulás számos kihívásának megválaszolási kényszerével. E folyamatban Magyarország, mint az Európai Unió tagja, és mint az évszázadok során több, világviszonylatban mérvadó Afrikakutatót (pl.: Magyar Lászlót, Almásy Lászlót, Torday Emilt) felvonultató közép-európai ország is ki kell, hogy vegye a részét (természetesen a megfelelő mértékben – hiszen naivitás lenne azt gondolni, hogy Afrika külpolitikai prioritássá válhat hazánk számára). Az ismeretterjesztéssel együtt szükség van arra, hogy a magyar társadalom képessé váljon „Afrika befogadására” és jobb megértésére – ezzel együtt egy általános tudattágítás, ráeszmélés következhet be: ráeszmélés a fejlődő térségekre, a Dél országokban zajló folyamatok jellegzetességeire és az átalakulások mibenlétére. Nem utolsó sorban pedig mindez hozzájárul a magyar fejlesztési politika finomhangolásához, az EU Fejlesztési Politikájában való hathatós és visszaható magyar szerepvállalás megalapozásához – többek között azzal, hogy a jelenleginél sokkal több lehetőség nyílik civil szervezetek, oktatási intézmények, a gazdasági élet szereplőinek számára, hogy afrikaiakkal együttműködjenek, közös fejlesztési projekteket valósítsanak meg – természetesen mindenki épülésére.

A kötet három nagy fejezetre tagolódik: az első rész az állam és államiság kérdéskörét járja körül a második hagyományokkal és az átalakulás antropológiai megközelítésével foglalkozik, számos konkrét térségbeli példát felvonultatva; a harmadik végül nyelvi és irodalmi reprezentációkat és elképzeléseket mutat be a híres Szungyata eposztól egészen modern nyelvpolitikai megfontolásokig.

Tervezett tartalom

I. Fejezet: Állam és államiság Afrikában

Benkes Mihály: Az afrikai államiság természete és a nemzetközi rendszer

Csizmadia Sándor: Államhatárok, etnikai határok, törzsi határok Afrikában

Tarrósy István: Állam, nemzet, demokrácia és az afrikai kontextus

Búr Gábor: Államkudarcok Afrikában

Tadesse Eyassu (Etiópia): Politikai hatalom és nemzeti identitás Afrika Szarván

Mayer Lajos: Állam Afrika Szarván

Szabó Loránd: A Kongói Demokratikus Köztársaság feldarabolódásának félelme

Aboubacar Abdullah Senghore (Gambia): Demokratikus kormányzás és sajtószabadság Gambiában – Egy emberi jogi megközelítés (angol szöveg fordítása)

Tóth Norbert: Magyar–afrikai kapcsolatok alakulása az afrikai integráció kapcsán

Stephen Langole (Uganda): A Nilus, mint a térség lehetséges konfliktusaira szóló megoldás (angol szöveg fordítása)

Szliman Ahmed (Mauritánia): Hogyan tovább Maghreb?

Patty Petra: A tunéziai fejlődési modell sajátosságai

II. Fejezet: Tradíció és átalakulás

Fekete Mária: Gondolatok a *Bölcső* körül

Vityi Dorottya: Edo világkép – Hiedelmek, rítusok és a művészet összefonódása egy nyugat-afrikai népcsoporton belül

Tesfay Sába: Az átalakulás állapota – Tárgyi homogenizálódás Eritreában

Jasper Kata: Núbiaiak Garb Szahelben – Antropológiai terepmunka egy Asszuán melletti núbiai faluban

Szénászký Mária: Alexandriától Alexandriáig

III. Fejezet: Nyelv, nyelvpolitikák és irodalmi reprezentációk

Varga Róbert: Nyelv, politika, nyelvpolitika: a '90-es évek nyelvi egységsítő törekvései Algériában – és ami mögötte van

Gúti Erika: A Dél-Afrikai Köztársaság nyelvpolitikájának tanulságai

Biernaczky Szilárd: Szungyata, avagy a Mali Birodalom alapításának története. Egy nyugat-afrikai hőseposz térben és időben

Kármán Marianna: Nigériai írók a joruba hagyományok vonzásában. Az afrikai irodalomtörténet-írói szemlélet megújításának szükségszerűsége

Illés Zoltán: *Abū l-Qāsim aš-Šābbī*, az arab romantika gyöngyszeme, Tunézia nemzeti költője

Váradi Judit: Kérdések? Miért? Amit nem látunk, az nincs!

Jelen ismeretterjesztő könyvvel több célt és célközönséget is szolgálhatunk

1.) az Afrika és afrikai témák iránt érdeklődő széles olvasóközönségnek mutathatjuk meg az afrikai kontinens metszetét;

2.) a magyar felsőoktatási intézményekben tanulók számára (elsősorban nemzetközi kapcsolatokat, történelmet, antropológiát, irodalmat, politikatudományt, valamint afrikanisztikát tanuló hallgatókra gondolva) jelenthetünk

egy kurrens referencia-kötetet, amelyet tanulmányaikhoz és jelenlegi, vagy éppenséggel jövőbeni kutatásaikhoz is használhatnak;

3.) szintén referencia-kötetként szolgáltatathatunk hasznos (háttér)információkat az afrikai kontinens különböző országaiba készülőknek, legyenek azok diplomaták, katonák, vállalati szereplők, vagy éppen egy civil szervezet képviselői;

4.) nem utolsó sorban fontos tudásbázist foglalhatunk egybe a „politikacsinálók” számára is – így például a Külügyminisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal térséggel foglalkozó munkatársai számára, valamint a magyar országgyűlés releváns bizottságai és képviselői számára.

Előzmények és utóélet

Az IDResearch Kutatási és Képzési Kft./Publikon Kiadó 2006-tól egyik fő profiljának tekinti az afrikai témájú kiadványok megjelenítését (print és online egyaránt – például: Afrika Tanulmányok folyóirat, www.afrikatanulmanyok.hu portál, évente több könyv), az afrikai témájú rendezvények szervezését (országos afrikanisztikai konferencia, Afrika Klub, afrikai kulturális napok, koncertek, fotókiállítások, afrikai terepgyakorlatok lebonyolítása), valamint az afrikai témájú, fejlesztési témákat középpontba helyező kutatásokban való részvételt, ilyen jellegű társadalomtudományi kutatások indítását. A tervezett ismeretterjesztő tanulmánykötet előzményének tekinthető a Kft. által szervezett országos afrikanisztikai konferencia (Pécs, MTA PAB Székház, 2007. december 6–8.) és az ott elhangzott előadások, lefolytatott beszélgetések, viták egy része.

A könyv megjelenését követően a Publikon Kiadó Pécsen és Budapesten (a kiadó egyik stratégiai partnerénél, a Ráday Könyvesházban) is kerekasztal-beszélgetéseket, mini-szimpoziumokat kapcsolunk a könyv bemutatásához.

A könyv megjelenítését 2009 novemberére vállalja a Kiadó. Ezzel reális az esélye annak, hogy egy érdekes témájú kapcsolódó projekttel a pécsi 2010-es „EKF-év” kísérő rendezvényeinek sorát színesítheti. Az idei felvezető év első hivatalos eseményét is a Kft. által kiadott „Vallások Afrikában – Afrikai hiedelmek” tematikájú Afrika Tanulmányok szám és minikonferencia adta.

A kötet megjelenését támogatják: az NKA Ismeretterjesztés és Környezet-kultúra Kollégiuma és az Afrika Holding Zrt.

A szerkesztőkről

Dr. Csizmadia Sándor (D. Sc.)

A Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Intézetének és a Pécsi Tudományegyetem Politikai Tanulmányok Tanszékének oktatója. Egyetemi tanár, a filozófiatudományok kandidátusa, a politikatudomány habil. doktora.

Kutatási területe: politikai filozófia, mondializáció–globalizáció, geopolitika, Maghreb-országok, Francia Nyugat-Afrika, elefántcsontparti polgárháború, nemzetközi kapcsolatok története.

Dr. Tarrósy István (PhD.)

A PTE BTK Politikai Tanulmányok Tanszékének oktatója, az Afrika Tanulmányok folyóirat alapító-szerkesztője, az IDResearch Kft./Publikon Kiadó tulajdonos-ügyvezetője. Politológus doktori fokozatát 2009 júniusában szerezte meg politikai afrikánisztikai témájú disszertációjával.

Kutatási területe: globalizáció, Észak–Dél kapcsolatok, a Kelet-afrikai Közösség, Tanzánia államfejlődése, sino–afrikai kapcsolatok.

DOSSZIÉ

Füssi Nagy Géza relikviák

KÉPESLAP DAR ES SALAAMBÓL

Biernaczky Szilárdnak
DSM (Dar es Salaam), 1987. 03. 17.

Minden nagyon szép, minden nagyon jó, de semmivel sem vagyok megelégedve.
Száműzetésem hamarosan véget ér, úgy hogy a hosszás beszámolót már aligha úszsátok meg. Csak ne üldöznének lidérces álmaimban ilyen leányzók, ekkora mazzártörővel a kókadozó szavannán!
Szíves üdvözetem Mindenkinek!
(Hadd ne soroljam a neveket!)

LEVÉL DAR ES SALAAMBÓL

Biernaczky Szilárd
ELTE TTK Regionális Földrajzi tanszék
Budapest, VIII., Kun Béla tér 2.
Hungary

Dátum nincs (a borítékon a feladás időpontja – közelítőlegesen biztonsággal megállapíthatóan –: 1987. III. 23.)

Kedves Szilárd Bátyó!

Isten és Allah malmai (a varázslókéiről nem is beszélve) együttesen is roppant lassan örölnék! Akkor is elsősorban a dolgozó idegeit. Szóval van itt olyan bürokrácia,

amely a mienket toronymagasan veszi, s ha az ember szabadon mozoghatna, akkor is minden rengeteg időbe, sokszori visszamászkálásba kerül. A pénz mellett a hivatali inflálódás is rohamtempóban halad. Az év legelején még az volt a jelszó, hogy *try tomorrow*, most már az, hogy *try the next week!* Mindezt nem panaszkodás vagy önigazolásképpen mondom, csak hosszas hallgatásom szerény magyarázatául.

Pl. másfél hónapba került, amíg megkaptam az engedélyt egy olyan pecsét beszerzéséhez, amely ahhoz kell az útlevelembe, hogy Zanzibárba mehessek, és ott ne kelljen dollárban fizetnem. Az egyetemen is igencsak „patópálos” a hangulat és az életmód. Három hónap itt nem ér semmit. Annyi hasznom van az egészből, hogy föl tudom erősíteni a nyelvtudásomat. A decemberi zanzibári szuahéli konferencián pl. a Szuahéli Intézetből, amelynek vendége vagyok, hárman vettek részt, mégsem tudtam mindeddig kiverni belőlük róla semmi érdemleges információt.

Jómagamat az Indiai Óceán egy festői partszakaszán szállásoltak el egy lekopott Beach Hotel-ben, a várostól 25–30, az egyetemtől 15 km-re. Reggel $\frac{1}{2}$ 9-kor egy busz bevisz (kb. 1 óra), majd este 5¹⁵-kor visszahoz. Ha a városba egyáltalán be akarok jutni, a magyar kollégák jóindulatára és lehetőségeire vagyok utalva. Az előbbiből több, az utóbbiból kevesebb áll rendelkezésre.

A nagykövetségen Sárközy Péter (titkár) és Berey Zoltán végez érdemleges munkát. Ráadásul annyi gondjuk-bajuk van, hogy rám alig marad idejük. Ezzel el is érkeztünk a tulajdonképpeni tárgyhöz. Bereynek a rektorhoz fűződő haveri viszonya afféle legenda, különben olyan hírek járnak, hogy a rektornak kifelé áll a szekere rúdja. Közös dolgainkhoz egyre kevesebb reményt fűzök, de azért nem adom föl a harcot! Csabával megálmodott vállalkozásokkal kapcsolatban Berey Zoli azt tudta kideríteni, hogy anyagi támogatásra csak otthonról vagy valami nyugati szponzortól számíthatok. Az itteniek legfeljebb szállást tudnak biztosítani, aminek terepen nem sok hasznát lehet venni.

Kocsit, üzemanyagot, repülőjegyet, zsebpénzt innen ne is reméljünk. A mai etnikai helyzetről én tarthatnék kiselőadást, mivel a nagy nemzetépítési kampány miatt a téma kis híján afféle tabu. Térképek egyszerűen nincsenek! Majd két hónap alatt egyetlen gyengécskét találtam a város közepéről és egy másikat (még gyengébbet) Kelet-Afrikáról általában. Szóval kapkodjatok mindenfelé, amennyit lehet otthon és Európában, más lehetőség aligha kínálkozik.

Ha össze tudnátok állítani valami zengzetes programot, és elküldeni azt az Egyetem címére (mondjuk az Irodalmi Tanszékére): DSM, University Department of Literature, vagy a történészeknek u. a. + Dep. of History. [az utóbbi főnöke: Tambila. K. I., az előbbié prof. Ismael Mbise] talán számíthatok valamilyen reakcióra. A posta és a reakció fenemód lomha, ezért jó lesz csipkedni magatokat. Ezekhez a nevekhez és címekhez nem kell postafiók szám.

Én még próbálok dumálni az illetőkkel, talán megyek valamire, és akkor azonnal megint írok.

Magamról: a klíma piszkosul fárasztó: 33–34 °C, 95–98% páratartalom, por, pocskék utak, kedves segítőkész emberek, csak a készségen túl alig van valamijük, amivel segíthetnek. Szobámtól az óceán 20–25 lépésre van, ami az úszkálni lehetőségen túl azért is jó, mert folyóvíz nincs, és így egy vödörrel és némi kulimunkával azért működtetni tudom a klotyót. A kaja egyhangú, de bőséges, gyümölcs van sok és ol-

csó. Mi kellhet még a nyomorgó hazánkfiának. Jeles minisztériumunk által biztosított ösztöndíjamból még hideg vízre sem igen telik: 2 deci szóda 20–25 shilling és garantáltan nem hideg.

Van a szomszédban egy kis halászfalu, ott próbálok valami néprajzi munkát is végezni, de időigényes dolog ez, és annak igazán híján vagyok. Kaptam viszont egy PhD. értekezést a haya (bukoba) eposzokról elbírálás végett, mint külső vizsgáztató. Ezt komoly megtiszteltetésnek veszem, és hasznosnak látom. A munka egyébként 750 oldalas és 10–15 flekknyi szuahéli nyelvű bírálatot kérnek. Van tehát mit csinálnom, és csak vasárnaponként, a malária tablettát szopogatva döbbenek rá, hogy rohan az idő.

Levelemről röviden tudasd a kollégákat.

Mindenkit szeretettel üdvözlök a Tanszéken és azon túl.

Neked baráti ölelésemet küldöm, és sikeres küzdelmeket kívánok!

F. N. Géza

P. S.: Postám az A. K. P.-től még nem jött. Küldtetek egyáltalán valamit?

F. N. Géza

A szerkesztő megjegyzése:

Füssi Nagy Géza 1987 őszétől egy féléven át vendégtanár volt a Dar es Salaam-i Egyetemen, levele elsősorban az afrikai állapotokkal szembeni kutatói türelmetlenségéről vall. Mindemellett kollégáinknak ez az útja is – tudomásunk szerint – hozzájárult a nem sokkal később sorra kerülő Teleki Emlék Expedíció előkészítéséhez.

A Liongo Fumo-cikk magyar fordítása

Füssi Nagy Géza korán eltávozott kollégánk és barátunk annak idején az én személyes megrendelésekre, pontosabban az első magyar nemzetközi afrikánisztikai konferencia hevében készítette el tanulságos cikkét a szuahéli nemzeti tudat alapvetően fontos elemét alkotó első legendás folklóralakjáról, akihez különféle régi, meghatározhatatlan korú verses töredékek és egy újabb kori írott eposz is kapcsolódik. Írását, amely csak angol nyelven jelent meg, mégpedig az első konferencia aktáiban (Artes Populares 10–11), most (az előkészületben lévő posztumusz gyűjteményes tanulmánykötetbe) Búr Gábor fordította magyarra. (A szerk.)

ETNIKAI VISZONYOK KELET-AFRIKÁBAN ÉS LIONGO FUMO FOLKLÓRALAKJA

Délkelet-Ázsiától vagy Közép-Amerikától eltérően nem áll túlságosan sok biztos adat rendelkezésünkre a korai afrikai történelemről, a földrajzi közelség, valamint a kontinens északi részével fenntartott szorosabb kapcsolatok ellenére. Fekete-, vagy a

szubszaharai Afrika hatalmas területe évszázadokon át „terra incognita” volt számunkra, európaiak számára, s az a tény, hogy az afrikai népek nem hoztak létre saját írásbeliséggel rendelkező nagy és jól szervezett államokat, azt eredményezte, hogy saját történelmüket jószírvél nem ismerik. Csupán egy keskeny tengerparti sáv állt kapcsolatban a világ többi részével, főként a hajózás és némi kereskedelem révén.

Nyugat-Afrika, a Kongó-medence, vagy a Nagy Tavak vidékének és más régiók állami formációinak sem volt írásbelisége. Így annak ellenére, hogy magasan fejlett igazgatási rendszertük volt, nem tudták létrehozni a törvényekre épülő, kulturálisan és történelmileg stabil társadalmat.

Majdnem az egyetlen kivétel a kelet-afrikai partvidék volt, ahol a középkor folyamán a szuahéli városok, mint az interetnikai kommunikáció fontos terei jöttek létre, és megszületett a szuahéli nyelv a helyi bantu nyelvek, valamint az arab (később a hindi, az urdu s bizonyos európai nyelvek) egymásra hatásából. A szuahéli városok övezete a mai somáliai főváros, Mogadishu környékétől Mozambik északi részéig terjedt. Ezek a városok soha nem képeztek szoros egységet, formálisan is egységes államot, s a szuahéli kultúra központja szinte állandó vándorlásban volt Északról déli irányban. Ez a folyamat részben a kusita népek (főleg a gallák vagy oromók, a barareta, kipsigis, jie és más népek) inváziójához kapcsolható, akik Afrika szarvának fokozatosan kiszáradó területéről érkeztek.

A szuahéli kultúra első történelmi központja a mai kenyai tengerparton volt, sokkal északabbra, mint ma, Pate kis szigetén, Amu, Lamu, Siu vagy Siwa, Shanga és más központokban, gyakorlatilag egyetlen történelmi és kulturális tömbben. Ennek a központnak a 14. századtól a 16. századig tartott a virágzása, s itt születtek a szuahéli nyelv első irodalmi alkotásai.

Nincs elég idő és terjedelem, hogy az egész szuahéli kultúra létrejöttének összetett folyamatát részleteiben ismertessük. Ehelyett vessünk egy pillantást Kelet-Afrika mai etnikai helyzetére. A kifejezés hagyományosan három országot foglal magába, Ugandát, Kenyát és Tanzániát. A terület határai természetesen nem esnek egybe az említett országok határaival, hanem átnyúlnak a Kongói Demokratikus Köztársaság, Ruanda, Burundi, Malawi, Zambia és Mozambik szomszédos régióiba is.

Ugandában alapvetően bantu nyelvű népeket találunk jelentős mértékű nilota antropológiai behatással. De az itteni késő középkori nilota hódítók, akárcsak Ruandában és Burundiban, elvesztették eredeti nyelvüket, és bantu nyelvűekké váltak, jelentős mértékben megőrizve nilota antropológiai jellemzőiket.

Ebben az országban a bagandák adják a népesség többségét, nyelvük, a luganda gyorsan terjed, és egyfajta helyi lingua franca szerepet játszik, a szuahélivel párhuzamosan. A két említett nyelv és kulturális hátterük között bizonyos értelemben sajtós verseny is kialakult.

Kenyában más a helyzet. A két nagy etnolingvisztikai tömb, azaz a bantu nyelvű népek és törzsek, valamint a niloták az ország különböző vidékeit népesítik be, előbbiek főként a keleti és központi körzeteket, utóbbiak az ország nyugati körzeteit, míg Kenya észak-nyugati részét a pásztorkodó életmódot folytató kusita népek lakják, a barareta, galla, jie, kipsigis és más népek.

Ennek a képnek megfelelően a szuahéli nyelv és vele összefüggésben a kulturális tradíciók, amelyek eredetileg Kenya keleti régióiban voltak fellelhetőek, és ahogy már fentebb említettük, itt a szuahéli kultúra legrégebbi központját képezték mintegy 7-8 évszázaddal ezelőtt. A szuahéli epikai (mind az írásos, mind a szóbeli) hagyományok kezdetei, amellyel a későbbiekben még részletesebben foglalkozunk, szintén ehhez az etnokulturális és történelmi régióhoz kapcsolódnak.

Tanzániában, Kelet-Afrika legnagyobb országában alapvetően bantu nyelvű népeket és törzseket találunk. Léteznek a nilota etnikai és nyelvi egységek kisebb csoportjai is, valamint szétszórt maradványai a Kelet- és Közép-Afrikát feltételezhetően eredetileg benépesítő őslakos koisan törzseknek.

Utóbbiakat Tanzániában a hadzapik vagy tindigák képviselik az Eyasi (Njarasa) tónál, valamint a szandavék az ország déli részén. A Nagy Tavak vidékén a koisan elemek a hagyományos társadalmi rendszer speciális (legalacsonyabb) rétegét képezik, általában tuáknak nevezik őket, vagy a bantuban a többes számot jelentő előtaggal batuáknak (watuáknak). Tanzánia, Kenya és Uganda egymással szomszédos régióiban, a Viktória-tó körzetében találjuk a dorobbókat (vadorobbókat), eredeti nevükön az okieket. S végül a kenyai-szómáliai határhoz közel élnek a ribik (varibik), a sanyék, sniák (vassaniák) és néhány más csoportja a koisan törzseknek, összekeveredve a bantu, a nilota, vagy a kusita népekkel.

A mi számunkra ők azon szerepjátásukért fontosak, amit a kenyai partvidéken játszottak akkor, amikor az első szuahéli irodalmi alkotások keletkeztek a Pate, az Amu és a Shanga régióban. Például a szuahéli epikus énekek egyikében arról van szó, hogy az ének hőse, Liongo Fumo a tuák között talált menedékre, amikor őt hazájából elűzték.

Ezen énekek közül a legkorábbiak – rövidebbek, vagy hosszabbak maradtak fenn – a 15. század körül keletkeztek, és szinte napjainkig élnek a szuahéli nyelvű régióban. Leginkább verses formában adják elő őket, de esetenként prózában is. Utóbbi esetben gyakorlatilag narratív történetekként szolgálnak, fontos részét képezve a szuahéli orális hagyományoknak, természetesen bizonyos párhuzamot mutatva az írott szuahéli irodalommal. Feltételezhetjük, hogy a szuahéli kultúrának ezek az elemei a szuahéli történelem legkorábbi időszakában népmondákként keletkeztek, s nem volt különösebb irodalmi formájuk vagy műfajuk. Később versebe foglalták őket a könnyebb megjegyezhetőség és előadhatóság kedvéért, s bizonyos részei narratív történetté, sőt, tündérmesévé váltak.

Ezeknek a verseknek a központi figurája egy ember vagy inkább kulturális hős, akit Liongo Fumonak hívnak, és aki a helyi hagyományok szerint a Pate-Amu régióban Sanga uralkodó klánjának tagja volt. Liongo Fumo neve beszédes név a szuahéli nyelvben, „vezető”, vagy „vezető főnököt” jelent. A fumo szó maga a modern szuahéli nyelvben alapértelmezésben „főnök” vagy „lándzsa”, „dárda”. Nagyon jól tudjuk, hogy a lándzsa az ókori és középkori uralkodók, sőt istenek jelvényei közé tartozott. Emlékezzünk csak Pallas Athene, vagy a mi Szent István királyunk lándzsájára, amit a római pápától kapott, vagy éppen Jomo Kenyatta, a későbbi kenyai elnök sok címe közül a „tüzes lándzsa” elnevezésre. A Liongo név pedig két szuahéli igével kapcsolható össze: -onga/ -ongea annyit jelent, hogy „nőni”, az -ongoa pedig „előre haladni”, „uralkodni”, „vezetni” stb.

A *li* elem az ige töve előtt a *Liongo* névben a mai „*ji*” prefix régi változata. Ahogy azt szovjet kollégánk, V. Miszjugin kimutatta, a mai szuahéli nyelvben ennek a névnek „*Jiongo*”, vagy „*Jongo*” lenne a megfelelője.

„Ez a szó nem létezik a mai szuahéli nyelvben, de gyökere, -„*onga*” formában fellelhető a „*kiongozi*”, „*mwongozi*”, „*ongoa*”, „*uwongo*”, „*mwongo*”, stb. szavakban. Ezeknek a szavaknak az alapjelentése pozitív: „vezető”, „iránymutató”, mások viszont negatívak: „hazug”, „hazudozó”. Az -*ng* hangzók nagyon elterjedtek, s érdekes jelentéssel bíró szavakban találhatjuk őket: „*ungwana*”, „nemes származás”, „*kungwe*”, „beavatás”, „*kingovi* (kongozi), „régí nyelv”, „*mngowi*”, „nem körülmetélt személy” stb. A szuahéli nyelvtani rendszerében a „*liongo*” szó nem emberi lényt jelent, hanem az osztályozó szavakhoz tartozik (prefixekkel jelölve) „*li*”, „*ma*” (hiperbolikus jelentéssel, egy csoportot alkotva). A férfiak nyelvtanilag meghatározott osztályában a „*mwongo*” formában találkozhatunk vele. Létezik ilyen szó a szuahéli nyelvben, „hazug” jelentéssel.” (1)

A személynévnek ez a hipotetikus jelentése a következőt sugallja számunkra: *Liongo Fumo* nem csupán főnök vagy uralkodó volt, hanem a régi helyi kultusz magas rangú képviselője is egyben. Miután a világvallások (kereszténység, iszlám) terjedni kezdtek Kelet-Afrikában, a korábbi ideológiai rendszer az iszlamizált vagy kereszténnyé lett népesség véleménye szerint pogány gondolati rendszerré, „hazugsággá” vált, és így annak vezető képviselői is „hazug prófétává”, „hazudozóvá” váltak.

Sokan kollégáink közül, akik Kelet-Afrika irodalmi és orális hagyományait kutatják, azon a véleményen vannak, hogy a *Liongo* epikus énekek legelső szerzői között ott volt maga *Liongo Fumo* is, aki öndicsérő és lírai énekek sorát szerezte. Az ilyen alkotások egyáltalán nem ritkák ma sem a bantu folklórban.

A kelet-afrikai *Liongo* hagyományok másik problémája a „*Shanga*”, vagy „*Shaga*” városnév. Mindenekelőtt ott a kérdés, hol is volt *Liongo Fumo* szülőhelye, létezett-e egyáltalán ez a személy. Néhány tudós feltételezi, hogy *Shanga* városában született, mások *Siuba* teszik a születési helyét. A helyi hagyományok szerint később elűzték őt szülőföldjéről, és az *Ozi* folyó mentén, a partvidéktől nyugati irányban, maga alapította helyen vált uralkodóvá. Sok város és falu állt uralma alatt, közöttük egy *Shaka* nevű helység, míg unokatestvére (vagy fivére) *Fumo Mringwari* *Shanga* uralkodója lett a partvidéken. Bizonyos szájhagyomány szerint ez utóbbi személyt, *Fumo Mringwarit* *Shanga Mringwarinak*, sőt *Liongonak* is hívták. Így tehát feltételezhetjük legalább két személy, talán ténylegesen két fivér létezését *Liongo* névvel.

A *Shanga Mringwari* személynévnek *Shanga* tagja semmiképpen nem bír valamely „város vezetője” jelentéssel. A régi szuahéli társadalom sok vonása feltételezhetővé, sőt biztossá teszi a változásokat az uralkodó elnevezésében, miután a régi vallás átadta helyét az iszlámnak vagy a kereszténységnek. Így a korábbi királyi címet felváltotta az új kifejezés, a „*shanga*”. Ez a szó nem maradt sokáig használatban, mivel az iszlám hatása alatt a „*saka*” (*shaka*) formát öltötte az indiai – perzsa „*sah*” (*shah*) szó hatására. Talán a leghíresebb zulu vezér, *Chaka/Shaka* neve is erre a szóra vezethető vissza. Az utóbbi kifejezés vagy cím a kisebb városok vagy települések

vezetőinek címévé vált, akik alárendelődtek a „mfal/u/me”, vagy „sultani” címmel felruházott állami uralkodóknak.

Nagyon érdekes és fontos, hogy a „shaha” (többes számban „mashaha”) arab eredetű szó, amely a modern szuahéliben a következő alapjelentésekkel bír: 1. „vezér”, „főnök”, „király”; 2. „sejk”; 3. „költő”, „elbeszélő”. A narratív történetek és versek – különösen a Liongo epikus ciklus egyes részei – nagyon fontos szerepet játszanak a közösségi ünnepek, esküvők stb. alkalmával. A modern szuahéli ige, a „shangilia” legáltalánosabb jelentései: 1. „ünnepet tartani”, „valakit ünnepelni”, 2. „gratulálni”, s így a kifejezés ebből a szempontból is fontos számunkra. S ha nem feledkezünk meg a „shangazi” szó rokonságot jelölő értelméről, az „apa leánytestvére”, aki az afrikai rokonsági és öröklési rendszerben nagyon fontos személy, láthatjuk, hogy milyen bonyolult a Liongo hagyományokban fellelhető egyetlen kifejezés pontos értelmezése.

Feltételezhetjük, hogy Liongo maga nem egyetlen személy volt, hanem a liongo szó maga társadalmi kategóriára utal, az iszlám előtti hagyományos animista vallás papjaira, akiknek a felső rétege képezte később a királyi klán alapjait.

J. Knappert írja a szuahéli irodalmi hagyományokról szóló fontos és alapmunkának számító művében:

„Léteznek..... nyomós érveink, hogy feltételezzük, Liongo sokkal később élt, a portugál korszakban, legvalószínűbben 1600 körül. Ez azt is megmagyarázza, miért lehetett Liongo keresztény, sőt hihetővé teszi a feltételezést, miszerint ő és rokona, Daudi között harc valójában a két párt, a muszlimok és a keresztények közötti polgárháborút jelenti. Hogy Liongo maga keresztény volt, ezt az a tény mutatja, hogy az evangéliumra esküszik a magát dicsőítő nevezetes énekben.” (2)

Természetesen lehetséges, hogy egy Liongo Fumo nevű fontos szuahéli uralkodó tényleg élt azokban az időkben, és egyike volt a szuahéli történelem első valódi költőinek. Ám távolról sem vagyunk meggyőződve arról, hogy Liongo evangéliumra történő esküje az egyik költeményben keresztény mivoltának bizonyítéka. Liongónak – ahogy fentebb említettük már – a régi kelet-afrikai pogány hitvilág képviselőjének s az erre épülő társadalom uralkodó kasztja tagjának kellett lennie.

Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a szájhagyományban élő afrikai (hős)epikai költészet minden előadás során módosul, mi több, adott esetben az előadó leleményességétől függően olyan, az előadás hevében rögtönzött új részek is beépülhetnek, amelyek akár az informátor által megélt idők eseményeit is magukba foglalhatják. Az evangéliumra való utalás így tehát minden további nélkül lehet a szájhagyományok természetese életmódja szerint egy későbbi vagy akár késői módosulás. Tegyük hozzá, J. Knappert óvatlan megállapítása minden valószínűség szerint abból fakad, hogy nyelvész, irodalmár és filológus felkészültsége okán kevésbé foglalkozott a szájhagyományok törvényszerűségeinek folklorisztikai felkészültséget megkívánó vizsgálatával.

Tudjuk, hogy a Liongo hősköltemény részei és töredékei a szuahéli mesemondók, költők, elbeszélők, kis közösségek öregjei ajkán hagyományozódott át. Sokan közülük moszlimok voltak, mások minden kétséget kizáróan keresztények.

Vagyis e két fontos világvallás elemei – a fentebb említett tényeknek megfelelően – az előadókön keresztül megjelenhettek a kelet-afrikai epikus költeményekben is. Egyébként a kelet-afrikai szájhagyomány által megőrzött irodalmi alkotások közül a Liongo epikus énekek a leginkább hagyományosak közé számíthatóak, amelyekben a két említett nagy vallásra történő utalás ritka kivételt képez. S majdnem biztosak lehetünk abban, hogy itt-ott felbukkanó elemeik sokkal később, az énekek szájhagyományozásának folyamatában kerültek a szövegekbe. A régió közös folklórjában ugyanis a vallási nézetek, inkább mint a nevelési rendszer különleges elemei játszottak fontos szerepet.

A Liongo hagyományok ugyanakkor messze túlnyúlnak a kelet-afrikai országok határain. Feltételezhetően Fekete-Afrika bantu-nyelvű, sőt bizonyos fokig még a nem bantu-nyelvű etnikai csoportjai esetében is közös kulturális örökségként értelmezhetők. Ezzel kapcsolatosan jó érvként szolgálhat az, ha a több millió lelket számláló közép-afrikai mongo-nkundoknál és néhány, a környezetükben élő bantu nép körében jól ismert szájhagyományokra utalunk. Vagyis ha a Liandza főnök személye köré épülő hősepikai, illetve epikus énekekre, mesévé oldott változatokra, illetve a témátípus egyéb műfajba bekerült mozzanataira hívjuk fel a figyelmet. Mindezen túl persze a szubszaharai Afrika különféle részein fellelhető számos más helyi kultúra hasonló elemeit is bátran megemlíthetnénk.

Ezeknek a hagyományoknak a részletesebb feltárása és tudományos összehasonlítása, elemzése lehet a legjobb kulcs a kelet-afrikai epikus énekek összetett problematikájának megértéséhez, így a Liongo énekek értelmezéséhez is.

(angolból magyarra fordította: Búr Gábor)

(Megjelent angol nyelven: *The Ethnic Situation in East Africa and the Folklore Figure of Liongo Fumo, Artes Populares* (Budapest), 10–11, 1984, 499–504. old.)

1. Miszjugin 1972, 22. old.

2. Knappert 1979, 68. old.

Irodalom

FINNEGAN, Ruth

1970 *Oral literature in Africa*, Oxford, Oxford University Press (Oxford Library of African Literature)

HARRIES, Lyndon

1962 *Swahili Poetry*, Oxford, Oxford University Press.

KESZTHELYI, Tibor

1971 *Az afrikai irodalom kialakulása és fejlődése napjainkig*, Budapest, Akadémiai Kiadó.

KNAPPERT, Jan

1979 *Four Centuries of Swahili Verse*, London–Nairobi–Lusaka–Ibadan, Heineman.

MISZJUGIN, B. V.

1973 The Social Content of the Legend of Liongo Fumo (in Russian!)
Africana (Leningrad), 9, 7–22. old.

A MAGYARORSZÁGI AFRIKA–DÉL-AFRIKA TÁRSASÁG
ÉS HÍRLEVELE
ÁLLANDÓ EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREI

= EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM ÉS BÖLCSESZKAR
= ELTE BTK ÚJ- ÉS JELENKORI EGYETEMES TÖRTÉNETI TAN-
SZÉK
= AFRIKAI-MAGYAR EGYESÜLET (AHU)
= MAGYAR KÖZTÁRSASÁGBAN AKKREDITÁLT KONZULI TES-
TÜLET (AFRIKAI SZAKCSOPORTJA)
= ABABOOK ONLINE KÖNYVÁRUHÁZ
= IDRESEARCH KUTATÁSI ÉS KÉPZÉSI KFT./PUBLIKON KIADÓ
= MUNDUS MAGYAR EGYETEMI KIADÓ
= AFRIKAI KUTATÁSI ÉS KIADÁSI PROGRAM

Szíves köszöntéssel

MAGYARORSZÁGI AFRIKA – DÉL-AFRIKA TÁRSASÁG

Dr. Biernaczky Szilárd PhD.

elnök

telefon: (1) 303–5091 (Mundus Kiadó), e-mail: info@munduspress.hu

Dr. habil Búr Gábor PhD.

főtitkár

telefon: 06-30/243–3189, burgabor@t-online.hu

filename: gép02/madat09/körlevél9.090917.doc